

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

**ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΤΕ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΩΝ ΡΩΜΑΪΚΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ

ΖΗΣΟΠΟΥΛΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ

ΤΣΩΝΗ ΜΑΡΙΑ

ΕΠΟΠΤΕΥΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΡΟΥΜΠΙΕΝ

ΠΑΤΡΑ 2017

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΜΕΛΕΤΗΣ	5
ABSTRACT	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ	7
ΠΑΤΡΑ	7
ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ ΠΑΤΡΑΣ	7
ΤΟ ΚΛΙΜΑ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ.....	7
Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ ΣΗΜΕΡΑ.....	8
ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ	8
ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΠΑΤΡΕΩΝ	9
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ	10
ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ-ΜΥΚΗΝΑΪΚΗ ΕΠΟΧΗ.....	10
ΡΩΜΑΙΟΚΡΑΤΙΑ	11
ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΕΠΟΧΗ.....	11
ΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑ-ΦΡΑΓΚΟΚΡΑΤΙΑ.....	12
ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ.....	12
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΡΩΜΑΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΙ ΡΩΜΑΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ	13
ΑΞΙΟΛΟΓΑ ΚΤΙΡΙΑ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ	13
ΑΞΙΟΛΟΓΑ ΚΤΙΡΙΑ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΑ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ.....	13
1)ΡΩΜΑΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ.....	13
2) ΡΩΜΑΙΚΟ ΩΔΕΙΟ	14
3) ΠΑΛΑΙΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ	15
4) ΤΟ ΚΑΣΤΡΟ	16
5) ΔΑΣΥΛΛΙΟ	16
6)ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΟΡΑΣ	16
7)ΠΛΑΤΕΙΑ ΨΗΛΛΩΝΙΑ.....	17
8)ΠΛΑΤΕΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ	17
9)ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΑΓΙΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ.....	17
10)ΠΛΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ (ΟΛΓΑΣ)	17
11) ΡΩΜΑΙΚΟ ΝΥΜΦΑΙΟ	18
12)ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΠΑΝΤΑΝΑΣΣΑ	18
ΑΠΟΜΑΚΡΥΣΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΜΝΗΜΕΙΑ	18
ΥΔΡΑΓΩΓΕΙΟ.....	18
ΡΩΜΑΙΚΗ ΓΕΦΥΡΑ	19
ΑΧΑΪΑ ΚΛΑΟΥΣ	19
ΒΟΡΕΙΟ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ ΠΑΤΡΑΣ	20
ΤΟ ΧΑΜΑΜ	20
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΑΤΡΩΝ	20
ΡΩΜΑΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ-ΠΑΤΡΑ-ΣΥΓΚΡΙΣΗ	20
ΡΩΜΑΙΚΗ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ.....	20
ΡΩΜΑΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ.....	21
ΡΩΜΑΙΚΗ ΠΑΤΡΑ	21
ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ:ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΑΠΟ ΑΛΛΑ ΕΡΓΑ	26
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΜΕΣΣΗΝΗΣ.....	26
Νικόπολη: Η μεγαλύτερη αρχαία πόλη της Ελλάδας.....	30
ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ: ΕΚΚΙΝΗΣΗ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΕΡΓΟΥ	32
ΠΡΟΕΡΓΑΣΙΕΣ ΓΙΑ ΝΑ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΙ Η ΔΙΑΔΡΟΜΗ	32
ΤΥΠΟΣ-ΟΡΟΣ ΤΟΥ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	32

Ο ΣΤΑΜΑΤΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΒΟΥΛΓΑΡΗ	33
ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΠΑΤΡΑΣ	34
ΟΡΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	35
ΣΧΕΔΙΟ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΡΩΜΑΙΚΟΥ ΣΤΑΔΙΟΥ ΠΡΙΝ ΤΙΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ	36
ΘΕΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΟ ΡΩΜΑΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ	37
ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΟΙΚΟΠΕΔΩΝ ΣΕ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	38
Α) ΑΔΟΜΗΤΑ ΟΙΚΟΠΕΔΑ ΟΠΟΥ ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΑΝΑΔΕΙΧΘΟΥΝ ΕΥΚΟΛΑ	38
Β) ΔΟΜΗΜΕΝΑ ΟΙΚΟΠΕΔΑ ΜΕ ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΑ ΚΤΙΡΙΑ	39
Γ) ΔΟΜΗΜΕΝΑ ΟΙΚΟΠΕΔΑ ΜΕ ΚΤΙΡΙΑ ΜΗ ΑΞΙΟΛΟΓΑ	41
ΕΠΕΜΒΑΣΗ	42
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΙΣΟΓΕΙΟΥ ΧΩΡΟΥ	42
Δ) ΔΟΜΗΜΕΝΑ ΟΙΚΟΠΕΔΑ ΟΠΟΥ ΔΕΝ ΕΧΟΥΝ ΓΙΝΕΙ ΑΝΑΣΚΑΦΕΣ	42
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΤΑ ΤΟ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟ ΤΩΝ ΟΙΚΟΠΕΔΩΝ ΣΕ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	43
Η ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ	44
ΠΟΙΟΣ ΗΤΑΝ Ο ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΙΚΙΩΝΗΣ	44
Ο ΠΕΡΙΠΑΤΟΣ ΣΤΟ ΛΟΦΟ ΦΙΛΟΠΑΠΠΟΥ	45
<i>Αναλυτική περιγραφή των οδών, χαρακτηριστικά αυτών και αλλαγές</i>	<i>46</i>
ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	51
ΑΝΑΝΕΩΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	52
ΣΚΑΛΑ ΣΤΗΝ ΟΔΟ ΠΑΤΡΕΩΣ ΑΝΑΝΕΩΣΗ ΤΟΥ ΑΡΧΙΚΟΥ ΠΑΤΩΜΑΤΟΣ	52
ΠΛΑΤΕΙΑ ΜΠΡΟΣΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΠΑΝΤΑΝΑΣΣΑ	53
ΚΑΜΑΡΑ ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΗ ΣΚΑΛΑ ΣΤΗΝ ΟΔΟ ΠΑΤΡΕΩΣ	54
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	55
ΠΗΓΕΣ	57
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	57
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	58
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ-ΕΠΙΠΛΕΟΝ ΣΧΕΔΙΑ	59

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστούμε τον καθηγητή μας, κύριο Διονύσιο Ρουμπιέν, για τις συμβουλές του, τη καθοδήγησή του και την υποστήριξή του, κατά τη διάρκεια εκπόνησης της εργασίας.

Ευχαριστούμε τη καθηγήτρια μας, κυρία Δέσποινα Λαγογιάννη για τις επιπλέον σημαντικές πληροφορίες και πηγές που μας έδωσε για να ανατρέξουμε.

Ευχαριστούμε το Υπουργείο Πολιτισμού, για τις έμπιστες πληροφορίες και τις πηγές που μας έδωσε.

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία έχει θέμα τα ρωμαϊκά μνημεία της Πάτρας και έχει στόχο την ανάδειξη και εναρμόνιση των ρωμαϊκών μνημείων στο αστικό περιβάλλον της. Ερχόμαστε ταπεινά, με σεβασμό προς αυτά τα έργα τέχνης και συνάμα ιστορικές τεκμηριώσεις, που άφησε η Ρωμαϊκή εποχή στο πέρασμά της. Επικεντρωνόμαστε στη περιοχή γύρω από το ρωμαϊκό στάδιο, το Ρωμαϊκό Στάδιο αξίζει να αποκτήσει ξανά, την επιβλητική-δυναμική εικόνα που χαρακτηρίζει αυτό και τη ρωμαϊκή αρχιτεκτονική. Χωρίς υπερβολικές κινήσεις αλλά με σταθερά βήματα επιθυμούμε να ανασχεδιάσουμε τον αστικό χώρο που το επισκιάζει. Κεντρική ιδέα είναι ο λατινικός όρος *genius loci* που ερμηνεύεται ως το πνεύμα ή η χαρακτηριστική ατμόσφαιρα ενός τόπου, περιγράφει τόπους που εντυπώνονται στη μνήμη μας για τα αρχιτεκτονικά και βιωματικά χαρακτηριστικά τους. Σκοπεύουμε να πετύχουμε το *genius loci*, μία διαδρομή που θα καθοδηγεί τους επισκέπτες γύρω από το ιστορικό κέντρο, μία διαδρομή που θα προκαλεί δέος και θα αποτελεί μοναδική εμπειρία για τον επισκέπτη.

Απώτερος σκοπός είναι οι πολίτες να δεχτούν τα μνημεία ως πολιτιστική κληρονομιά τους, να τα εκτιμήσουν και να τα προσέχουν. Ο διαχωρισμός των οικοδομικών τετραγώνων είναι απαραίτητη διαδικασία στο έργο μας. Σημαντικός οδηγός για αυτή την εργασία είναι το άρθρο **Ρωμαϊκές Παρεμβάσεις** από το **Ινστιτούτο Ελληνικής και Ρωμαϊκής Αρχαιότητας (Ε.Ι.Ε.)**.

Υπεύθυνος καθηγητής ο κύριος Δ. Ρουμπιέν.

ABSTRACT

The specific graduate work has as a subject the Roman archaeological monuments of Patra's, the purpose of the study is the reconstruction and redesign of the Romanian historical center. We embrace and respect those monuments as art and as historical documents that were left behind after the Romanian age. We focus on the area around the Romanian Stadium. We desire to give the imposing and powerful view to the monument that deserves to have, step by step. We follow the phrase 'genius loci', which means the spirit or the atmosphere of a place and explains the feelings and thoughts that stay in our minds for this place's architect and memories. We need to design a path to guide the tourists around the historical center in the future and succeed on the genius loci phrase.

It is necessary for the citizens of Patra's to accept and embrace this historical center as their own so that they will protect it after our work is done. The first steps before the design of the path is to study the building blocks that cover the archaeologies and decide which buildings have to be demolished or be changed and bring the stadium back to life. Our guide for this work is the article **Roman Interventions** by the **Institute of Greek and Roman Antiquity (EIE)**.

Professor in charge is Mr. D. Roubien.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ιστορία. Τι είναι η ιστορία; Από τα πρώτα μας βήματα στη ζωή όλοι ξεκινάμε με ένα βιβλίο που μπορεί να μην έχει πάντα το ίδιο χρώμα ή εξώφυλλο, αλλά κάθε φορά γράφει επάνω του ΙΣΤΟΡΙΑ και σου λένε ΔΙΑΒΑΣΕ! Ξεκινάς να διαβάζεις και γρήγορα ανακαλύπτεις πώς η ιστορία δεν έχει τέλος είναι γεμάτη μαγεία και γεγονότα. Αξιομνημόνευτα γεγονότα όπως πολιτικές διαφωνίες και πόλεμοι που ο καθένας τα αντιλαμβάνεται διαφορετικά, αλλά μέσα σε όλο αυτό το χαμό βλέπεις πώς η ιστορία αφήνει στο πέρασμα της, γνώσεις και αποδείξεις ατελείωτα βιβλία, κτίρια, πόλεις, τέχνες, επιστήμες.

Πιο συγκεκριμένα ανοίξαμε το λεξικό

ιστορία: γνώση και αφήγηση αξιομνημόνευτων γεγονότων του παρελθόντος/ επιστημονική μέθοδος έρευνας και ερμηνείας του παρελθόντος/ η περίοδος που είναι γνωστή από γραπτά μνημεία.

Άρα τα μνημεία γεννιούνται από την ιστορία και τα μνημεία κρατάνε ζωντανή την ιστορία; Μνημείο είτε είναι έργο τέχνης είτε είναι αρχιτεκτονικό έργο, συνδέεται άμεσα και χαρακτηρίζει μία ιστορική εποχή. Επομένως εάν το μνημείο χαθεί-ξεχαστεί αυτομάτως θα χαθεί και ένα μεγάλο κομμάτι-απόδειξη της εποχής του από την ιστορία.

Τα τελευταία χρόνια ο άνθρωπος επικεντρώνει το ενδιαφέρον του στην ανάδειξη των μνημείων που κινδυνεύουν να χαθούν από το περιβάλλον ή τον ίδιο τον άνθρωπο. Όλες οι ενέργειες έχουν στόχο να αναπλάσουν και να αναζωογονήσουν ιστορικά κέντρα που θα προσελκύουν κόσμο και θα δίνουν μια καλύτερη (πιο υγιή) εικόνα στις πόλεις που ανήκουν. Πολύ σημαντικό είναι πως η ανθρωπότητα θα αναγνωρίσει την αξία αυτής της κληρονομιάς και την προστατεύει αντί να την αγνοεί.

Η συγκεκριμένη εργασία παίζει το ρόλο της σε αυτό το έργο με θέμα <<Την ανάδειξη των Ρωμαϊκών Μνημείων της Πάτρας>>, πιο συγκεκριμένα επικεντρώνεται στην ανάπτυξη της περιοχής γύρω από το Ρωμαϊκό Στάδιο, στο κέντρο της πόλης. Για την ολοκλήρωση της εργασίας θα περάσουμε από στάδια το πρώτο αφορά τη μελέτη της πόλης Πάτρα και της περιοχής που επικεντρωνόμαστε. Στη συνέχεια θα προετοιμάσουμε τη περιοχή διαχωρίζοντας τα κτίρια που βρίσκονται στη περιοχή. Τέλος θα γίνει ανάπτυξη του χώρου γύρω από το στάδιο με τη δημιουργία μιας ολοκαίνουργιας πορείας, που θα δέσει το μνημείο με τη σύγχρονη πόλη.

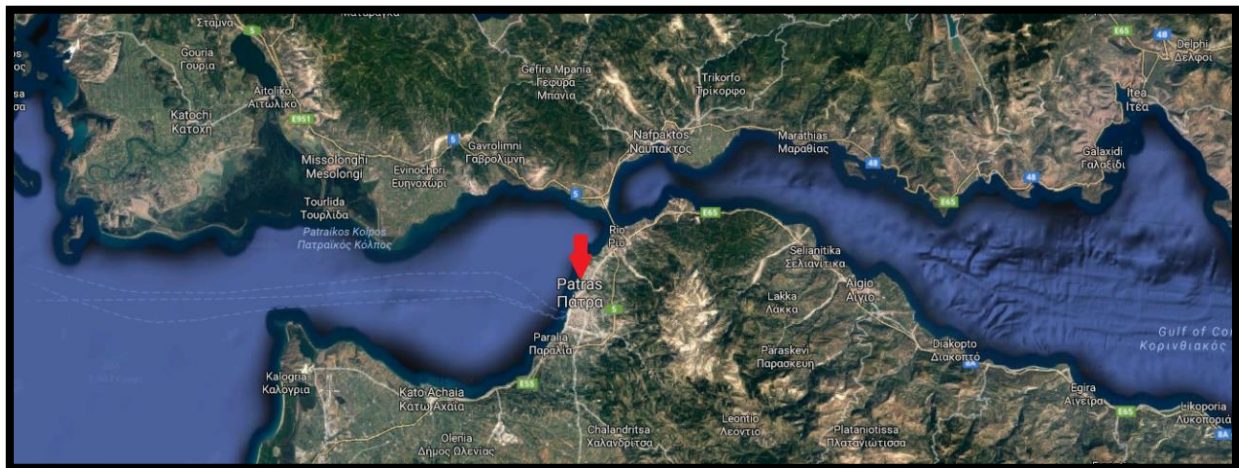
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ

ΠΑΤΡΑ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ ΠΑΤΡΑΣ

Η Πάτρα βρίσκεται 216 χιλιόμετρα. Δυτικά της Αθήνας, στα βόρεια παράλια της Πελοποννήσου. Αγκαλιασμένη από τους πρόποδες του Παναχαϊκού όρους και τα νερά του Πατραϊκού κόλπου, με πληθυσμό που φτάνει σε αριθμό τους 213.984 μόνιμους κατοίκους σύμφωνα με το σχέδιο του «Καλλικράτη», αποτελεί το τρίτο μεγαλύτερο δήμο της χώρας. Καταλαμβάνει συνολικά 334 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Το κέντρο της Πάτρας είναι χτισμένο επάνω σε ποταμογενής περιοχή-πεδινή ενώ οι υπαίθριες περιοχές γύρω από το κέντρο είναι πιο ορεινές καθώς βρίσκονται στους πρόποδες του Παναχαϊκού όρους. Στη Πάτρα διασώζεται με τη βοήθεια της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρίας ένας υγρότοπος με έκταση 30 στρέμματα στον οποίο σώζονται 90 είδη πουλιών.

ΤΟ ΚΛΙΜΑ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ

Η Πάτρα έχει εύκρατο μεσογειακό κλίμα, δηλαδή ήπιους και υγρούς χειμώνες ενώ τα καλοκαίρια είναι θερμά και ξηρά. Χαρακτηριστικό της πόλης είναι οι πολλές βροχές που όμως ως επί των πλείστον είναι απλές μπόρες.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ ΣΗΜΕΡΑ

Η τοποθεσία της και το μεγάλο λιμάνι της ευνοούν το εμπόριο με της Δυτικές χώρες καθιστώντας τη κομβικό σημείο για το εμπόριο της χώρας. Εκτός από διεθνές εμπορικό κέντρο η πόλη της Πάτρας είναι προικισμένη και σε άλλους κλάδους, δηλαδή το βιομηχανικό κλάδο, τον εκπαιδευτικό κλάδο και τον αγροτικό κλάδο.

Διαθέτει μακρά παράδοση στη βιομηχανία με βιομηχανική ζώνη που αγγίζει τα 4.050 στρέμματα και αφετηρία το πρώτο Ελληνικό εργοστάσιο που ιδρύθηκε το 1846. Σε αντίθεση με τη βιομηχανική δραστηριότητα, η αγροτική δραστηριότητα του δήμου είναι χαμηλή.

Ο πιο σημαντικός ρόλος της Πάτρας είναι στην εκπαίδευση διότι με τη λειτουργία των ανωτέρων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων δηλαδή το Πανεπιστήμιο και το Α.Τ.Ε.Ι. Πατρών συνεισφέρει στο εκπαιδευτικό έργο της χώρας ενώ παράλληλα ο αριθμός των φοιτητών μέσα στη πόλη επιφέρει σημαντικά οφέλη.

ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ

Όπως σε όλη την Ελλάδα έτσι και στη Πάτρα γιορτάζονται:

Οι θρησκευτικές εορτές όπως τα **Χριστούγεννα** , το **Πάσχα**, η Καθαρά Δευτέρα, η Τσικνοπέμπτη και οι Άγιοι της πόλης δηλαδή Άγιος Ανδρέας όπου θεωρείται αργία και γιορτάζεται με πανηγύρι, με πανηγύρια γιορτάζονται και οι υπόλοιποι Άγιοι της πόλης.

Άλλες γιορτές εθνικές και μη είναι η **28^η Οκτωβρίου** , η **25^η Μαρτίου**, παραδοσιακοί γάμοι , η **γιορτή των λουλουδιών** που πραγματοποιείται κάθε Μάη στη πλατεία Ψηλά Αλώνια για να καλωσορίσει την άνοιξη και **τα Μπουρμπούλια** είναι έθιμο που γιορτάζεται μόνο στη Πάτρα έχει πάρει το όνομα του από τον Ανδρέα Λοβέρδο με το όνομα μπουρμπούλι που σημαίνει μεζές από κρέας που έχει βράσει, σε αυτό το έθιμο οι γυναίκες φορούν μαύρα ντόμινο για να μην τις αναγνωρίζουν ενώ οι άνδρες ντυμένοι επίσημα χορεύουν με την ντάμα τους αγνοώντας τη ταυτότητα της, η γιορτή λόγω των μαύρων ντόμινο έχει καρναβαλικό χαρακτήρα.

Το πιο γνωστό έθιμο της Πάτρας είναι **το Πατρινό Καρναβάλι** που κάθε χρονιά φιλοξενεί χιλιάδες κόσμο από όλη την Ελλάδα και όχι μόνο. Έχει τις ρίζες του στη παλιά Ελληνική θεότητα τον Θεό Διόνυσο με την αφιερωμένη σε αυτόν γιορτή τα Διονύσια όπου οι πολίτες φορούσαν μάσκες και μεθούσαν χωρίς περιορισμό, αργότερα το καρναβάλι πήρε και επιρροές από τα δυτικά και κυρίως Ιταλικά καρναβάλια με τα φανταχτερά κουστούμια και χρώματα. Το Πατρινό Καρναβάλι διαρκεί από τη 17 Ιανουαρίου κάθε χρόνο μέχρι τη Καθαρά Δευτέρα και στο πλαίσιο αυτών των ημερών γίνονται διάφορες εκδηλώσεις, μικρότερες γιορτές και παρελάσεις.

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΠΑΤΡΕΩΝ

Στο παρακάτω πίνακα αναγράφονται οι δημοτικές ενότητες του δήμου της Πάτρας και οι πιο πυκνοκατοικημένες ενότητες αυτών:

ΔΗΜΟΣ	ΠΑΤΡΕΩΝ	ΚΩΔ: 3701	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ: 213.984
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΒΡΑΧΝΑΙΚΑ	370102	4.627
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΒΡΑΧΝΑΙΚΑ	3701020101	2.664
ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΚΑΜΙΝΙΑ	37010203	716
ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΜΟΝΟΔΕΝΔΡΙ	37010204	721
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΜΕΣΣΑΤΙΔΑ	370103	13.852
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΟΒΡΥΑ	37010301	6.308
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΣΑΡΑΒΑΛΙ	37010307	4.202
ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΘΕΑ	37010302	508
ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΚΑΛΛΙΘΕΑ	37010303	837
ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΚΡΗΝΗ	37010304	1.347
ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΠΕΤΡΩΤΟ	37010306	639
ΔΗΜΟΤΙΚΗ	ΠΑΡΑΛΙΑ	370104	9.987

ΕΝΟΤΗΤΑ			
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΠΑΤΡΑ	370101	171.484
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΠΑΤΡΑ	3701010001	168.034
ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΣΚΙΟΕΣΣΑ(ΒΟΥΝΤΕΝΗ)	3701010003	626
ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΕΛΙΚΙΣΤΡΑ	37010109	1.538
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΡΙΟ	370105	14.034
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΑΓΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ	37010502	2.662
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΡΙΟ	37010501	4.664

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ-ΜΥΚΗΝΑΪΚΗ ΕΠΟΧΗ

Τη 3η χιλιετία π.Χ. στη περιοχή της σημερινής Αρόης χρονολογούνται οι πρώτοι οικισμοί της Πάτρας, ενώ το πρώτο μισό της 2ης χιλιετίας π.Χ. , δηλαδή κατά τη διάρκεια της Μέσης Ελλαδικής Περιόδου χρονολογείται ένας ακόμη οικισμός.

Το 1580-1100 π.Χ. κατά τη Μυκηναϊκή περίοδο στη περιοχή που σήμερα βρίσκεται η Πάτρα παρατηρήθηκε μεγάλη ανάπτυξη γεγονός που αποδεικνύεται από διάφορα ευρήματα των τότε οικισμών όπως επίσης και μυκηναϊκά νεκροταφεία.

Σύμφωνα με τη μυθολογία, αναφέρεται ότι ο Εύμηλος¹ έχοντας πλέον διδαχθεί από τον Τριπτόλεμο να καλλιεργεί σιτάρι ήρθε στο πλούσιο έδαφος του Γλαύκου και ίδρυσε τρεις

¹ Ο Εύμηλος (Εϋμηλος) ήταν αυτόχθων βασιλιάς μικρού (ολιγάριθμου) λαού της αρχαιότητας, των Αιγαιαίων της Αχαΐας. Σύμφωνα με τον Θωμόπουλο και τον Κόντογλου το όνομα του φανερώνει τον αρχηγό ποιμένων, που οδηγούν καλά πρόβατα (εϋ + μήλα (πρόβατα), "πολύμηλος, αυτός που έχει πολλά πρόβατα"). Στην εποχή του Εύμηλου ήρθε και στην περιοχή ο Τριπτόλεμος ο οποίος γύριζε όλη την Ελλάδα και μάθαινε στους ανθρώπους να καλλιεργούν σιτάρι. Ο ίδιος είχε διδαχθεί από την θεά Δήμητρα.

πόλεις την Αρόη (εύφορη), την Άνθεια (ανθισμένη) και τη Μεσάτιδα (βρισκόταν στη μέση) τις ένωνε η κοινή λατρεία της Τρικλαρίας Αρτέμιδος στο ιερό της, στον ποταμό Μείλιχο.

"Πατρέων δὲ οἱ τὰ ἀρχαιότατα μνημονεύοντές φασιν Εὐμηλον αὐτόχθονα οἰκῆσαι πρῶτον ἐν τῇ χώρᾳ, βασιλεύοντα αὐτὸν ἀνθρώπων οὐ πολλῶν. Τριπτολέμου δὲ ἐκ τῆς Ἀττικῆς ἀφικομένου τὸν τε καρπὸν λαμβάνει τὸν ἡμερον καὶ οἰκίσει διδαχθεὶς πόλιν Ἀρόην ὠνόμασεν ἐπὶ τῇ ἐργασίᾳ τῆς γῆς. ὥς δὲ πρὸς ὕπνον ἐτράπετο ὁ Τριπτόλεμος, ἐνταῦθα Ἀνθειαν παῖδα Εὐμήλου τοὺς δράκοντάς φασιν ὑπὸ τοῦ Τριπτολέμου τὸ ἄρμα ζεύξαντα ἐθέλησαι καὶ αὐτὸν σπείραι: καὶ τὸν μὲν ἐπιλαμβάνει τὸ χρεῶν ἐκπεσόντα τοῦ ἄρματος, Τριπτόλεμος δὲ καὶ Εὐμήλος Ἀνθειαν πόλιν οἰκίζουσιν ἐν κοινῷ, τοῦ Εὐμήλου παιδὸς ἐπώνυμον. ὤκισθη δὲ καὶ τρίτη μεταξὺ Ἀνθείας καὶ Ἀρόης Μεσάτις πόλις"

Η Πάτρα ιδρύεται το 1082 π.Χ. από τον Λάκωνα Πατρέα, υιός του Πρευγένη, διώχθηκε από τους Δωριείς ήρθε στην Αχαΐα και συνένωσε τις Ιονικές πολίχνες Αρόη, Μεσάτιδα και Άνθεια. Έχοντας γίνει η Αρόη η πιο ισχυρή από τις τρεις πόλεις την ενίσχυσαν ακόμη πιο πολύ και την ονόμασαν Πάτραι.

Λίγο πριν τη Ρωμαϊκή κατοχή η Πάτρα αποτελεί σημαντικό στέλεχος της Αχαϊκής συμπολιτείας μαζί με τις πόλεις Δύμη, Τρίτεια και Φαραί, από εκεί περνάγανε πλέον όλες οι αποφάσεις για την τότε Ελλάδα.

ΡΩΜΑΙΟΚΡΑΤΙΑ

Το 146 π.Χ. διαλύεται η συμπολιτεία λόγω της μάχης στη Σκαρφιά (ο στρατός της συμπολιτείας ηττήθηκε από τον Κόιντο Καικίλιο Μέτελο Μακεδονικό), με αποτέλεσμα να καταλάβουν τη Πάτρα η Ρωμαίοι. Το 31 π.Χ. μετά τη Ναυμαχία του Ακτίου ο Οκτάβιος Αύγουστος εγκαθιστά τους παλαιμάχους στρατιώτες και το 14 π.Χ. ιδρύει ρωμαϊκή αποικία.

Η Colonia Augusta Achaica Patrensis (CAAP) ή αποικία του Αυγούστου της Αχαϊκής Πάτρας έγινε μια από τις πιο πολυπληθείς πόλεις της Ελλάδας, η αποικιακή της νομισματοκοπία εκτείνεται από τον Αύγουστο ως τον Γορδιανό τον τρίτο. Με το όνομα Αρόη, η Πάτρα άκμασε ξανά μέχρι που ένας ισχυρός σεισμός χτύπησε όλη την βόρεια Πελοπόννησο το 300 μ.Χ.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΕΠΟΧΗ

Κατά τη διάρκεια των βυζαντινών χρόνων και με τη μεταφορά της πρωτεύουσας στην Ανατολή η Πάτρα σταδιακά παρακμάζει, παρόλα αυτά εξακολουθεί να αποτελεί σημαντικό λιμάνι καθώς επίσης και βιομηχανικό κέντρο.

Το 551 ένας ακόμη δυνατός σεισμός θα βρεθεί εμπόδιο και θα καταστρέψει αυτή και τη προσπάθεια να ακμάσει ξανά.

Το 807 ήταν σε θέση χωρίς εξωτερική βοήθεια να απωθήσει μια πολιορκία Αβαρών Σλάβων, αν και η νίκη αποδόθηκε στον Άγιο Ανδρέα, η εκκλησία του οποίου εμπλουτίστηκε από το αυτοκρατορικό μερίδιο λαφύρων, και ο Αρχιεπίσκοπος του οποίου έγινε ανώτερος των επισκόπων Μεθώνης, Λακεδαίμονος και Κορώνης.

Τον 9ο αιώνα υπάρχει ένα σημάδι ότι η πόλη ήταν ακμάζουσα: η χήρα Δανιηλίσ από Πάτρα είχε συσσωρεύσει απέραντο πλούτο σε έγγεια ιδιοκτησία, στη βιομηχανία ταπήτων και κλωστοϋφαντουργίας και πρόσφερε κρίσιμη υποστήριξη στην άνοδο του Βασιλείου Α' του Μακεδόνα στο βυζαντινό θρόνο.

ΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑ-ΦΡΑΓΚΟΚΡΑΤΙΑ

Το 1204 η Πάτρα κατακτήθηκε από την τέταρτη σταυροφορία, και έγινε η έδρα του λατινικού δουκάτου της Αχαΐας μέσα στο πριγκιπάτο της Αχαΐας. Κατελήφθη το 1205 από τον Γουλιέλμο Σαμπλίτη και τον Γοδεφρείδο Α' τον Βιλλαρδουίνο, η πόλη έγινε πρωτεύουσα και ο αρχιεπίσκοπός της προκαθήμενος του πριγκιπάτου της Αχαΐας.

Το 1387 ο Jean Fernandez de Heredia, μεγάλος αφέντης των ιπποτών της Ρόδου, προσπάθησε να καταστεί κύριος της Αχαΐας και πήρε την Πάτρα με έφοδο. Το 1408, η πόλη έγινε ενετική.

Στον τέλος του 15ου αιώνα η πόλη κυβερνήθηκε από το Λατίνο αρχιεπίσκοπο στο όνομα του πάπα, το 1428 οι κοινοί δεσπότες του Μοριά, Κωνσταντίνος και Θεόδωρος, γιοι του αυτοκράτορα Μανουήλ Β' Παλαιολόγου κατόρθωσαν να την πάρουν στην κατοχή για έναν χρόνο. Καταλήφθηκε πάλι από το Δεσποτάτο του Μορέως το 1430, το οποίο αμφισβητήθηκε αμέσως από την οθωμανική αυτοκρατορία.

Από το 1460 η Πάτρα ανήκει στο Μυστρά, έχοντας από το 1449 έως το 1460 δεσπότη τον Θωμά Παλαιολόγο.

ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ

Το 1458 η Πάτρα κατακτήθηκε από τον σουλτάνο Μωάμεθ Β'. Κάτω από την Οθωμανική κυριαρχία η πόλη λεγόταν Παλαιέ Πάτραι. Αν και ο Μωάμεθ έδωσε στην πόλη ειδικά προνόμια και μειώσεις φόρων, δεν έγινε σπουδαίο κέντρο εμπορίου.

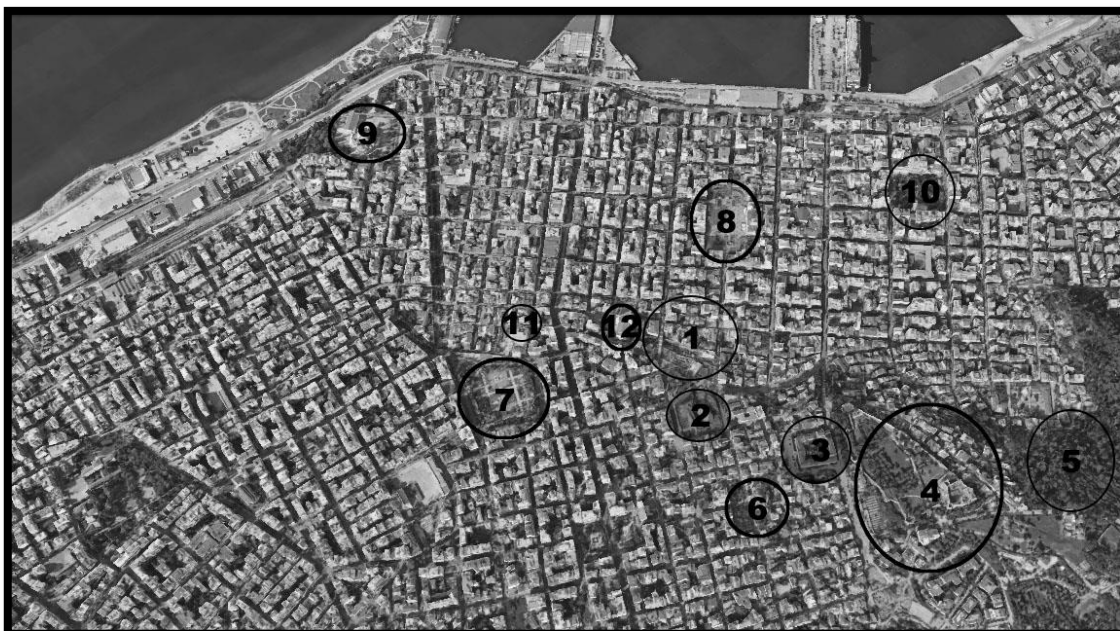
Η Βενετία και η Γένοβα επιτέθηκαν και κατέλαβαν την Πάτρα πολλές φορές κατά τη διάρκεια του 15ου και 16ου αιώνα αλλά ποτέ δεν εδραίωσαν την κυριαρχία τους αποτελεσματικά.

Την δεύτερη Τουρκοκρατία η Πάτρα και όσες πόλεις αντιστάθηκαν γνώρισαν σφαγές και ανδραποδισμούς, παρόλα αυτά η πόλη αναφέρεται στις τρεις μεγαλύτερες της Πελοποννήσου μαζί με το Ναύπλιο και Μυστρά με πάνω από 10.000 κατοίκους. Η Πάτρα επίσης ήταν η έδρα όλων των προξένων των ξένων χωρών. Από τις ελληνικές οικογένειες της Πάτρας που επιρροή τους έφτανε σε όλη την επαρχία, στην Πάτρα κατά την πρώτη Τουρκοκρατία ήταν η οικογένεια Πώλου και κατά την δεύτερη η οικογένεια Κανακάρη.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΡΩΜΑΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΙ ΡΩΜΑΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ

ΑΞΙΟΛΟΓΑ ΚΤΙΡΙΑ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ

ΑΞΙΟΛΟΓΑ ΚΤΙΡΙΑ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΑ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

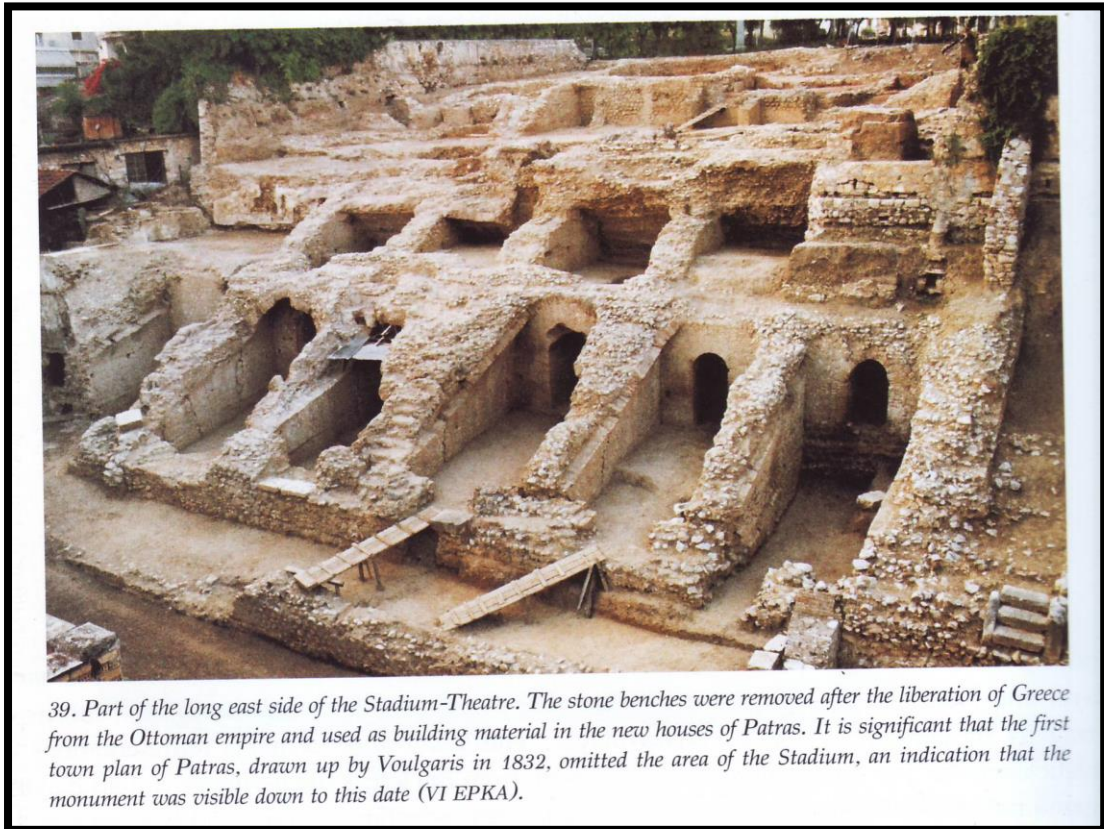
1) ΡΩΜΑΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ

Το αρχαίο ρωμαϊκό στάδιο είναι ένα μεγάλο αμφιθεατρικό κτίσμα στην καρδιά της σύγχρονης πόλης, είναι γειτονικό προς το ρωμαϊκό ωδείο και μαζί με τα υπόλοιπα αρχαιολογικά ευρήματα εύκολα παρουσιάζεται ως η περιοχή των θεαμάτων της αρχαίας πόλης.

Το μεγαλύτερο μέρος του σταδίου καλύπτεται από δόμηση διατηρητέων κτιρίων και η αποκάλυψη αρχιτεκτονικών καταλοίπων του αμφιθεατρικού κτίσματος γίνεται σταδιακά. Το κτίσμα είναι μακρόστενο με διαστάσεις 200m μήκος και 90m πλάτος. Στις στενές πλευρές του ορίζονται πέταλα ή αλλιώς σφενδόνες, ενώ στην βόρεια πλευρά έχει αποκαλυφθεί κομμάτι του σταδίου που σύμφωνα με τους εμπειρογνώμονες αποτελεί την **τυλίδα εισόδου**. Αντίθετα στη νότια πλευρά πιθανόν το ρωμαϊκό στάδιο να καλύπτεται από την εκκλησία της Παντάνασσας και την ευρύτερη περιοχή στην οποία βρίσκεται η εκκλησία, πιθανολογείται το κομμάτι αυτό του σταδίου να είναι μία από τις εισόδους του. Η κεντρική είσοδος υπολογίζεται ότι βρίσκεται στη δυτική μακρά πλευρά και αποτελείται από μνημειώδη όψη.

Το διατηρημένο τμήμα του βρίσκεται στην ανατολική μακριά πλευρά η οποία είναι κτισμένη σε πλαγιά φυσικού ανθρού. Επίσης υπήρχαν δύο ή τρία διαζώματα αλλά τα

λίθινα ειδώλια έχουν αφαιρεθεί. Κάτω από τα διαζώματα διατηρούνται υπόγειοι διάδρομοι και δώματα που πιθανόν να χρησίμευαν ως βοηθητικοί χώροι, αποθήκες. Αυτό είναι το τμήμα που είναι ορατό.

Στη περιοχή αυτή όπου βρίσκονται τα παραπάνω ευρήματα, ο Πausanίας αναφέρει ότι συνάντησε θέατρο κάτι το οποίο προκαλεί προβληματισμό με την ταύτιση του. Φαίνεται ότι πρόκειται για το αρχαίο ρωμαϊκό στάδιο της πόλης έργο της εποχής του Δομητιανού και «δώρο» του αυτοκράτορα προς την πόλη για την επέτειο των εκατό χρόνων από την ίδρυση της αποικίας. Αν η υπόθεση είναι αληθής τότε η κατασκευή χρονολογείται το 80 με 90 μ.Χ.

Η αναφορά του Pausanias για το χώρο με τη λέξη θέατρο δεν είναι η μόνη κατά την αρχαιότητα που αποδίδεται σε στάδιο καθώς με τη λέξη αυτή ευνοείται ο χώρος των καθισμάτων και των θεατών.

2) ΡΩΜΑΙΚΟ ΩΔΕΙΟ

Το Ρωμαϊκό Ωδείο, βρίσκεται δυτικά του Κάστρου και δίπλα στο Ρωμαϊκό στάδιο ανάμεσα στις οδούς Γερμανού, Σωτηριάδου, Παντοκράτορος και Πλατειά Αγίου Γεωργίου. Ανακαλύφθηκε το 1889, όταν γκρεμίστηκε ο λόφος του Στράνη για να επιχωματωθεί το λιμάνι. Διαθέτει πρόσοψη προς τα νότια, είναι επενδυμένο με τούβλα και έχει κλίμακες επενδυμένες με μάρμαρο. Κατασκευάστηκε τα χρόνια του Αυγούστου, είναι παλιότερο από το Ωδείο του Ηρώδου του Αττικού.

Το 1959 έως ο 1963 έγιναν επεμβάσεις μαρμάρωσης και αναστήλωσης των χώρων του Ωδείου με υπεύθυνο τον αρχιτέκτονα Ιωάννη Βασιλείου. Σήμερα το μνημείο χρησιμοποιείται για διάφορες μουσικές εκδηλώσεις.

3) ΠΑΛΑΙΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ

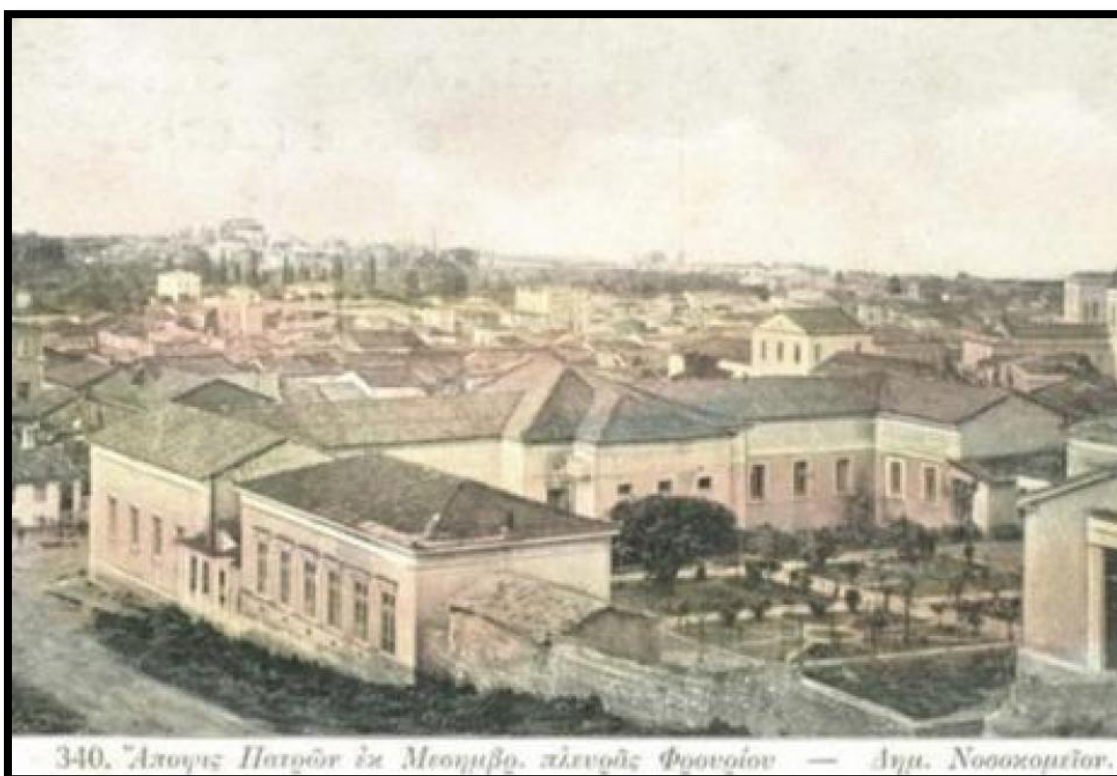
Νεοκλασικό κτίριο του Δανού αρχιτέκτονα Ch. Hansen (Χανς Κρίστιαν Χάνσεν), το οποίο λειτούργησε ως νοσοκομείο από το 1872 έως το 1973, βρίσκεται ανάμεσα στο ναό του Παντοκράτορα και το Κάστρο στη Πλατεία Κορύλλου 2.

Οι πόρτες του νοσοκομείου άνοιξαν για πρώτη φορά τη Πρωτοχρονιά του 1872 με μοναδικό στέλεχος ένα γιατρό, χρειάστηκαν 15 χρόνια για να φτιαχτεί το πρώτο κτίσμα με τα 10 κρεβάτια εξυπηρέτησης των ασθενών. Φυσικά είχε προηγηθεί <<μάχη>> για την ανέγερση του κτιρίου το 1851 όπου είχε επέλθει ειδικός φόρος επί Δημάρχου Ιωάννη Δ. Αντωνόπουλου, εγκαινιάστηκε στις 15 Οκτωβρίου 1857 και συνολικά το έργο είχε στοιχίσει 137.000 δραχμές. Η λειτουργία του νοσοκομείου είχε μεγάλη σημασία για τη Πάτρα διότι ο ναός του Παντοκράτορα σταμάτησε να λειτουργεί ως νοσηλευτήριο και ο τομέας της υγείας υστερούσε σε πολλά θέματα, βέβαια οι δυσκολίες και οι δυσλειτουργίες του νοσοκομείου ήταν αρκετές. Έξω από το κτίριο μαζεύονταν μάζες από άστεγους, άπορους που περίμεναν να νοσηλευτούν πράγμα που δεν βοήθησε την γειτονιά να ακμάσει.

Το νοσοκομείο διέθετε μαιευτικό τμήμα και παθολογικό τμήμα σε μια ακατάλληλη αίθουσα με κατεστραμμένα παράθυρα και κρεβάτια. Ακόμη υπήρχαν χειρουργικό τμήμα και ακτινολογικό τμήμα με εξειδικευμένα εργαλεία από την Αμερική. Δίπλα στο ακτινολογικό τμήμα υπήρχαν χώροι με πλυντήρια και λουτρά ενώ στο πίσω μέρος του κτιρίου που ήταν το πιο ψυχρό και κακοφτιαγμένο υπήρχε η αίθουσα νεκροψίας.

Το 19^ο αιώνα το γιατρός Χρήστος Κορύλλος, κατάφερε με όλες τις έρευνες που είχε κάνει και το χρόνο που αφιέρωσε στο νοσοκομείο ως Διευθυντής της Παθολογικής Κλινικής πρώτα και ως Διευθυντής του νοσοκομείου μετά, να μείνει στην ιστορία και το όνομα του να είναι άμεσα συνδεδεμένο με το Δημοτικό Νοσοκομείο και τη Πλατεία Κορύλλου στην οποία βρίσκεται.

Το νοσοκομείο λειτούργησε για ένα αιώνα, βοήθησε τραυματίες πολέμου το 1897, των Βαλκανικών πολέμων το 1912 με 1913, θύματα βομβαρδισμών το 1940 από τους Ιταλούς

340. Άποψη Πατρών ἐκ Μισσημβο. πλεονὲς Φουνοίου — Δημ. Νοσοκομείου.

και τραυματίες από την Ήπειρο το 1940 με 1941. Το 1958 το κτίριο κρατικοποιήθηκε μετά από εμποπτεία του δήμου. Έπειτα χρησιμοποιήθηκε ως εργαστήριο για εικαστικές τέχνες και ως εκθεσιακός χώρος. Σήμερα το παλαιό νοσοκομείο έχει αντικατασταθεί με ένα το νοσοκομείο του Αγίου Ανδρέα, το Παλαιό Νοσοκομείο στεγάζει εκθέσεις και όλα τα αντικείμενα του έχουν γίνει εκθέματα στο Μουσείο Λαϊκής Τέχνης.

4) ΤΟ ΚΑΣΤΡΟ

Το Κάστρο της Πάτρας χτίστηκε κατά το δεύτερο μισό του 6ου μ.Χ. αιώνα, επάνω στα ερείπια της αρχαίας Ακρόπολης. Βρίσκεται σε ένα χαμηλό λόφο του Παναχαϊκού σε απόσταση 800 μέτρων περίπου από την ακτή. Τα τείχη του περικλείουν μία έκταση 22.725 τμ. και αποτελείται από έναν τριγωνικό εξωτερικό περίβολο, ενισχυμένο με πύργους και προμαχώνες, που προστατεύονταν αρχικά από βαθιά τάφρο και ένα εσωτερικό περίβολο που υψώνεται στη Β.Α. γωνία και επίσης περιβάλλεται από τάφρο. Κατασκευάστηκε από τον Ιουστινιανό μετά τον καταστροφικό σεισμό του 551 με υλικά προχριστιανικών οικοδομημάτων για την άμυνα της περιοχής και των κατοίκων της.

Στους αιώνες που ακολούθησαν και έως το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, παρέμεινε σε αδιάκοπη χρήση για την άμυνα της πόλης, αλλά και ως διοικητικό και στρατιωτικό κέντρο της πολεμικής τεχνολογίας

Οι οικοδομικές φάσεις που διακρίνονται σήμερα στο κάστρο αποτελούν μαρτυρία των εργασιών που πραγματοποιήθηκαν από τους εκάστοτε κατακτητές του για την επισκευή του και την προσαρμογή στις εξελίξεις.

5) ΔΑΣΥΛΛΙΟ

Το δασύλλιο είναι υποκοριστικό του δάσους. Το δασύλλιο της Πάτρας βρίσκεται δίπλα στο κάστρο και αποκαλείται η «βεράντα» του Πατραϊκού για τη θεά που προσφέρει. Η δεντροφύτευση έγινε το Μάρτιο του 1916 από μαθητές των δημοτικών σχολείων, των δυο γυμνασίων και της Εμπορικής Σχολής κάτω από την επίβλεψη του Αυστριακού δασολόγου Στέγγελ. Προσφέρεται για περιπάτους αναψυχής αλλά και για αθλητικές δραστηριότητες. Περιπατείται ευχάριστα χάρη στους διαμορφωμένους δρομίσκους που το διασχίζουν και τον δροσερό ίσκιο που προσφέρουν τα πανύψηλα δέντρα. Υπάρχει δημοτικό τουριστικό περίπτερο εναρμονισμένο με το περιβάλλον από το οποίο μπορεί να θαυμάσει κανείς την Πάτρα, το λιμάνι, τον Πατραϊκό αλλά και τις χαμηλές ακτές της περιοχής του Μεσολογίου έως τα βουνά της Ρούμελης.

6) ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΟΡΑΣ

Το σημείο πάνω στο οποίο χτίστηκε ο σημερινός ναός, είναι ιερό από τα αρχαία χρόνια εκεί βρισκόταν ο Ναός του Ολυμπίου Διός, ο οποίος καταστράφηκε στα πρώτα μετά Χριστώ Χρόνια. Στα ερείπια του ναού αυτού ανεγέρθη ο Παντοκράτορας περίπου το 900 μ.Χ. Είναι ο πρώτος καθεδρικός ναός της Πάτρας βυζαντινού ρυθμού που ήταν αντίγραφο του ναού της Αγίας Σοφίας στην Κωνσταντινούπολη.

Στα χρόνια της Ενετοκρατίας ο Δόγης της “Γαλανότατης Δημοκρατίας της Βενετίας”, Φραντσέσκο Μοροτζίνι, μετέτρεψε το ναό σε καθολική εκκλησία με την ονομασία Άγιος Μάρκος. Αργότερα επί της Τουρκοκρατίας, ο ναός έγινε Τέμενος (τζαμί) με την ονομασία “Κιουρσουμ Τζαμί” δηλαδή μολυβδοσκεπάστος, αφού ο θόλος του ναού είχε σκεπαστεί με μόλυβδο.

Το 1821 με την έναρξη της Επανάστασης οι πρώτες σφαίρες που χρησιμοποιήθηκαν στην Πάτρα κατά των Τούρκων προέρχονταν από το μολύβι του θόλου.

Το 1828 ο ναός όσο ήταν ακόμα Οθωμανικό Τέμενος χρησιμοποιήθηκε ως νοσοκομείο του Γαλλικού στρατού. Μετά την απελευθέρωση της Ελλάδας από τη Τουρκική κατοχή κατεδαφίστηκε το Τέμενος και πήρε τη θέση του ο σημερινός ναός. Η ανέγερση του ναού χρονολογείται μεταξύ των ετών 1835-1840 μ.Χ. .

7) ΠΛΑΤΕΙΑ ΨΗΛΑΛΩΝΙΑ

Μια από τις μεγαλύτερες πλατείες στην Ελλάδα. Παλαιότερα περικλειόταν από εξοχικές κατοικίες πλούσιων οικογενειών του εμπορίου της Πάτρας, ενώ ένα διάστημα αποτελούσε χώρο εκτελέσεων θανατοποινιτών. Σήμερα είναι μια περιοχή πολύ πυκνοδομημένη και πυκνοκατοικημένη με έντονη ζωή. Για ένα διάστημα η πλατεία ονομαζόταν «Μπενιζέλου Ρούφου». Στη πλατεία υπάρχει άγαλμα του Παλαιών Πατρών Γερμανού στη δυτική πλευρά της πλατείας για να τιμάται η επιβλητική παρουσία του την περίοδο της Επανάστασης του 1821. Άλλα αξιοθέατα της πλατείας είναι και το ηλιακό ρολόι, προσφορά του Κέντρου εκπαίδευσης τεχνικού σώματος, που τοποθετήθηκε στην πλατεία το 1953, καθώς και το Μέγαρο Γκολφινόπουλου.

Αποτελεί το επίκεντρο των εκδηλώσεων των Ανθεστηρίων της Πρωτομαγιάς για την Πάτρα, ενώ πολλές εκδηλώσεις του Πατρινού Καρναβαλιού λαμβάνουν χώρα στην πλατεία αυτή.

8) ΠΛΑΤΕΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Πιο γνωστή ως Πλατεία Γεωργίου Α' ή απλά Πλατεία Γεωργίου όπως την αποκαλούν οι Πατρινοί είναι το πιο κεντρικό σημείο της πόλης. Σχεδιάστηκε από τον Σταμάτη Βούλγαρη και δημιουργήθηκε από τον κυβερνήτη Ιωάννη Καποδίστρια το 1829 υποστεί διάφορες μικρές αλλαγές αλλά παρέμεινε στη κεντρική θέση της.

9) ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΑΓΙΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ

Ο Ναός του Αγίου Ανδρέα Πατρών είναι χριστιανική βασιλική εκκλησία στην ανατολική πλευρά της Πάτρας. Ο ναός είναι αφιερωμένος στον πρωτόκλητο απόστολο του Χριστού Άγιο Ανδρέα. Η κατασκευή της βυζαντινού ρυθμού εκκλησίας ξεκίνησε το 1908 υπό την επίβλεψη του αρχιτέκτονα Αναστάσιου Μεταξά, τον οποίο ακολούθησε ο Γεώργιος Νομικός. Εγκαινιάστηκε 66 χρόνια αργότερα, το 1974. Καλύπτει εμβαδόν 1800 τ. μ. πάνω στον κεντρικό θόλο υπάρχει ένας επίχρυσος σταυρός μήκους 5 μέτρων και στους υπόλοιπους θόλους υπάρχουν 12 μικρότεροι σταυροί. Αυτοί οι σταυροί συμβολίζουν τον Ιησού και τους Αποστόλους του. Το εσωτερικό του ναού είναι διακοσμημένο με βυζαντινής τεχνοτροπίας τοιχογραφίες και μωσαϊκά. Είναι η μεγαλύτερη εκκλησία στην Ελλάδα και η τρίτη μεγαλύτερη βυζαντινού ρυθμού στα Βαλκάνια μετά τον ναό του Αγίου Σάββα στο Βελιγράδι και τον ναό Αλεξάντερ Νέφσκυ στη Σόφια.

10) ΠΛΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ (ΟΛΓΑΣ)

Η πλατεία είναι γνωστή με το όνομα της γυναίκας του βασιλιά Γεωργίου Α', Όλγας. Αρχικά λεγόταν Ομονοίας. Σύμφωνα με το αρχικό πολεοδομικό σχέδιο προοριζόταν για αγορά δημητριακών, κατόπιν όμως δεντροφυτεύτηκε και ονομάστηκε «Της βασίλισσας το περιβόλι». Σήμερα αυτή η πλατεία έχει μετονομασθεί σε πλατεία «Εθνικής Αντίστασης». Η πλατεία Όλγας είναι γνωστή για το πολύ πράσινο και τα πολλά δέντρα που βρίσκονται πάνω σε αυτή, καθώς και για τις καφετέριες που αποτελούν διαχρονικά φοιτητικά στέκια. Αξίζει να αναφερθεί ότι σε αυτή την πλατεία έπαιζε ως παιδί ο Κωστής

Παλαμάς, καθώς η οικία του βρισκόταν λίγο πιο πάνω επί της Κορίνθου στη διασταύρωση με την Κολοκοτρώνη.

11) ΡΩΜΑΙΚΟ ΝΥΜΦΑΙΟ

Στην οδό Κανάρη και στην οδό Βλάχου υπάρχουν ορατά ερείπια νυμφαίου ρωμαϊκών χρόνων. Το νυμφαίο αποτελούσε λατρευτικό χώρο αφιερωμένο στις νύμφες ενώ παράλληλα ήταν χώρος αναψυχής με πίδακες νερού και κήπους. Το μνημείο βρέθηκε κατά την διάρκεια οικοδομικών εργασιών για τη κατασκευή οικοδομής. Το μνημείο χρονολογείται το 2^ο αιώνα μ.Χ., ενώ βρίσκεται σε κομβικό σημείο όπως για τη τότε ρωμαϊκή πόλη, όπως θα αποδειχθεί και στη τοπογραφική ανάλυση των ρωμαϊκών μνημείων που θα γίνει παρακάτω.

12) ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΠΑΝΤΑΝΑΣΣΑ

Στο κέντρο της Αχαϊκής πρωτεύουσας και σε πολύ μικρή απόσταση από την κεντρική πλατεία των Υψηλών Αλωνιών, δεσπόζει ο ιστορικός Ναός της Παναγίας Παντανάσσης Πατρών. Ο Ναός, είναι χτισμένος επάνω σε ένα φυσικό ύψωμα και αποτελεί καύχημα για την Αποστολική Εκκλησία των Πατρών. Από το 1996 με απόφαση του Υπουργείου Πολιτισμού, ο Ναός αποτελεί διατηρητέο μνημείο – υπόδειγμα της νεώτερης εκκλησιαστικής αρχιτεκτονικής.

Αναφέρει ο Τριανταφύλλου, στη θέση που βρίσκεται σήμερα ο μεγαλοπρεπής Ναός, προϋπήρχε μικρή εκκλησία της Παναγίας, από τα χρόνια της Τουρκοκρατίας, η οποία ήταν κτισμένη σε περιοχή όπου παλαιότερα υπήρχε βυζαντινό κοιμητήριο. Αρχιτέκτονας του Ναού ήταν ο Κ. Φρεαρίτης, πρώτος πρύτανης του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου Αθηνών. Στο αρχικό του σχέδιο προέβλεπε κεντρικό τρούλο για το Ναό, όπως ήταν η Μητρόπολη των Αθηνών. Τα επόμενα χρόνια έγιναν στα οικοδομικά σχέδια μεταβολές από τον περίφημο αρχιτέκτονα – μηχανικό της εποχής Λύσανδρο Καυτατζόγλου (μερικά από τα έργα του οποίου είναι: το Αρσάκειο Αθηνών, το Ε.Μ. Πολυτεχνείο και οι Ναοί των Αθηνών: Άγιος Γεώργιος Καρύτση, Αγία Ειρήνη οδού Αιόλου, Άγιος Κωνσταντίνος Ομοιοίας, κ.α.). Η φιλόλογος κ. Άγη Πουρνάρα – Ρουμελιώτη, κατά τη διάρκεια των ερευνών της ανακάλυψε τρία σημαντικά συμβολαιογραφικά έγγραφα (αντίγραφα των οποίων έδωσε για το αρχείο του Ναού) από τα οποία γίνεται γνωστό ότι η θεμελίωσή του Ναού έγινε στα τέλη του 1847 και τα εγκαίνια του στις 30 Αυγούστου 1859. Η ημερομηνία των εγκαίνιων επιβεβαιώνεται και από μία εικόνα της Παναγίας που φυλάσσεται στο σκευοφυλάκιο του Ναού και αναγράφει την ίδια ημερομηνία. Μεταξύ των ετών 1884 – 1886 έγινε η ανέγερση του καμπαναριού της βορειοδυτικής πλευράς, επί του οποίου είναι τοποθετημένο το ρολόι το οποίο συνεχίζει να λειτουργεί μέχρι σήμερα. Το καμπαναριό της νοτιοδυτικής πλευράς αποπερατώθηκε το 1891 και η πλακόστρωση των προαυλίων έγινε το 1900. Την αγιογράφηση του Ναού επιμελήθηκαν οι γνωστοί καλλιτέχνες της εποχής: Σ. Χατζηγιαννόπουλος (1879) και Κ. Πρινόπουλος (1900). Κατά τη διάρκεια της πορείας του στο χρόνο, ο Ναός ανακαινίσθηκε το 1890 και το 1925. Η εκκλησία μοιάζει σαν βασιλική, διότι διαιρείται από τις μαρμάρινες κολόνες της, σε τρία κλίτη αλλά έχει και πολλά στοιχεία από το νεοκλασικισμό.

ΑΠΟΜΑΚΡΥΣΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΜΝΗΜΕΙΑ

ΥΔΡΑΓΩΓΕΙΟ

Το υδραγωγείο της Πάτρας κατασκευάστηκε το 2 αιώνα μ.Χ. από τον Ρωμαίο αυτοκράτορα Ανδριανό για λόγους ζωτικής σημασίας, η πόλη μέχρι τότε υπέφερε από λειψανδρία αφού υδρευόταν μόνο από πηγάδια. Το υδραγωγείο έχει μήκος 7,5 χιλιόμετρα και πηγάζει στις πηγές του χωριού Ρωμανός, από τις ίδιες πηγές πηγάζει μέχρι και σήμερα η πόλη. Η κατασκευή είναι κυρίως υπόγεια αλλά υπάρχουν και μέλη της που

φαίνονται και έχει γίνει κτιστή γεφύρωση. Τμήμα γεφύρωσης απομένει σήμερα στη Σαμακιά.

Υπάρχει και μία Χριστιανική θεωρία που υποστηρίζει πως το υδραγωγείο φτιάχτηκε από τον βασιλιά Κωνσταντίο. Η ιστορία λέει πως έστειλε τον Αρτέμιο να παραλάβει τα λείψανα του Αγίου Ανδρέα, αλλά οι κάτοικοι της Πάτρας αντέδρασαν αρνητικά, τελικά για να αποφύγουν τις τυχόν βίαιες κινήσεις του Αρτέμιου ζήτησαν ως αντάλλαγμα τη κατασκευή του υδραγωγείου. Μετά τη κατασκευή το 353 με 357 μ.Χ. τα λείψανα του Αγίου Ανδρέα μεταφέρθηκαν στη Κωνσταντινούπολη.

Το 1838 με υπεύθυνο τον Ι. Μπουκαούρη έγινε η τελευταία επέμβαση ενώ το 1874 σταμάτησε να χρησιμοποιείται, η διοχέτευση νερού στη πόλη γίνεται πλέον με σωλήνες.

ΡΩΜΑΙΚΗ ΓΕΦΥΡΑ

Ανακαλύφθηκε συγκρότημα δύο γεφυρών στις αρχές της δεκαετίας του 1980 κατά τη διάρκεια εκσκαφών στο βόρειο μέρος της σημερινής πόλης. Νεότερες έρευνες υποστηρίζουν πως περνούσε από εκεί ο ποταμός Καλλίνας διότι η κοίτη του σήμερα είναι 100 μέτρα νοτιότερα, γεγονός που ανατρέπει τη θεωρία πως περνούσε από εκεί ο ποταμός Μείλιχος.

Όσο αναφορά τις γέφυρες η μία είναι μονότοξη και η άλλη είναι δίτοξη. Η γέφυρα είναι ενσωματωμένη σε παλιό δρόμο που ένωνε τις πόλεις Πάτρα και Αίγιο. Τα υλικά και η κατασκευή της θα αναφερθούν αναλυτικά παρακάτω στην εργασία, καθώς θα επικεντρωθούμε στη δομή της κάποτε ρωμαϊκής Πάτρας και θα δημιουργηθεί μια συνολική εικόνα.

ΑΧΑΪΑ ΚΛΑΟΥΣ

Η Αχαΐα Κλάους τοποθετημένη στη περιοχή του Ρινόκαμπου με υψόμετρο 500 μέτρα και έκταση 60 στρέμματα γράφει την ιστορία της από το 1859 μέχρι και σήμερα. Ο ιδρυτής αυτής εταιρείας ήταν ο Γουστάος Κλάους το 1861, ξεκίνησε με την ονομασία “Γιάκομπ Κλίπφελ”, ενώ το 1872, παρά τις δυσκολίες από τις επιθέσεις των συμμοριών της περιοχής, κατάφερε με τους γνωστούς του Φέλις και Σια, και Θεόδωρο Χάρμπουργκερ να ιδρύσει την “Αχαΐα Ανώνυμη Εταιρεία Οινοποιίας”. Από εκείνη τη χρονιά και μετά η διαχείριση της εταιρείας πέρασε από όνομα σε όνομα:

Το 1873-1881 ανέλαβε ο Αιμίλιος Βέρλ.

Το 1883-1908 πήρε τα ηνία ο Γουστάος Κλάους ξανά.

Μετά το θάνατο του Γουστάου ξέσπασε ο πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος και έτσι ο Γκούντερν που ήταν υπεύθυνος για την εταιρεία αναγκάστηκε να φύγει.

Το 1920 η εταιρεία με τη βοήθεια του Βλάσση Αντωνόπουλου γνώρισε ραγδαία ανάπτυξη με μία μικρή παύση λόγω της Κατοχής.

Το 1955 πλέον με υπεύθυνο τον Κωνσταντίνο Αντωνόπουλο η ακμή της εταιρείας έφτασε στο αποκορύφωμα της με νέα μηχανήματα και νέο εκπαιδευμένο προσωπικό.

Το 1983 κατασκευάστηκε το νέο εμφιαλωτήριο και το 1997 τη θέση τη προεδρική ανέλαβε ο Νίκος Καραπάνος.

Η εταιρεία φημίζεται για τη παραγωγή κυρίως της Μαυροδάφνης αλλά και για τη παραγωγή της Δεμέστιχας και το αποδεικνύει με τα 15 μεγάλα βραβεία, 51 χρυσά μετάλλια, 38 αργυρά και 32 διπλώματα που έχει κερδίσει όλα αυτά τα χρόνια.

ΒΟΡΕΙΟ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ ΠΑΤΡΑΣ

Το ρωμαϊκό αυτό μνημείο χρονολογείται μεταξύ του τέλους του 1ου αιώνα μ.Χ. και του τέλους του 2ου αιώνα μ.Χ. Έχοντας σχήμα σταυρού , όπως ο ναός της Ίσιδας στην Πομπηία , αποτελεί το μοναδικό μνημείο με αυτή τη μορφή που βρέθηκε στη Πάτρα.

ΤΟ ΧΑΜΑΜ

Το χαμάμ της Πάτρας είναι το αρχαιότερο σε λειτουργία χαμάμ. Χρονολογείται από την ρωμαϊκή περίοδο το 1400 μ.Χ. και λειτουργεί ανελλιπώς από τότε. Βρίσκεται στην οδό Μπουκαούρη στην Άνω πόλη . Κατασκευάστηκε τον 17ο αιώνα επί Ενετοκρατίας και διατηρήθηκε αργότερα από τους τούρκους.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

Το αρχαιολογικό μουσείο Πατρών στεγάζεται και λειτουργεί από το 2009 σε νεοδόμητο κτήριο. Αποτελεί σημείο αναφοράς για την πόλη ως αρχιτεκτόνημα αλλά και ως εκθεσιακός χώρος , με την ποικιλία και το εύρος των εκθεμάτων καθώς και τη σύγχρονη μορφή του , προκαλώντας το ενδιαφέρον να το επισκεφτεί κανείς.

Το μουσείο βρίσκεται στη βόρεια είσοδο της πόλης επί της Ν.Ε.Ο Πατρών-Αθηνών με μοντέρνα χαρακτηριστικά και επιβλητικό όγκο . Στην πρόσοψή του κυριαρχεί σφαιρικός θόλος επενδυμένος με φύλλο τιτανίου εδραιωμένος σε τεχνητή λίμνη και συνδέοντας το μουσείο με το υγρό στοιχείο, υπονοώντας με αυτό τον τρόπο τη σχέση της πόλης με τη θάλασσα. Η επιβλητική είσοδος σε οδηγεί σε άνετους χώρους υποδοχής και εξυπηρέτησης του κοινού, ενώ διαθέτει ακόμη μικρό αμφιθέατρο για εκδηλώσεις, αναψυκτήριο, εκθετήριο και πωλητήριο. Διαθέτει τρεις εκθεσιακές ενότητες οι οποίες στεγάζονται σε τρεις μεγάλες αίθουσες ενώ υπάρχει και αίθουσα για περιοδικές εκθέσεις. Στεγάζει επίσης αίθουσες πολυμέσων, εργαστήρια συντήρησης αποθήκες και γραφεία για τη διοίκηση. Ο εξωτερικός περιβάλλον χώρος διαθέτει θέσεις στάθμευσης καθώς και μικρό υπαίθριο πάρκο.

ΡΩΜΑΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ-ΠΑΤΡΑ-ΣΥΓΚΡΙΣΗ

ΡΩΜΑΙΚΗ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ

Η ίδρυση ενός ρωμαϊκού οικισμού στηριζόταν στις έννοιες

- α) του κόσμου-mundus,
- β) της ιερής τάφρου-sulcus primigenius,
- γ) της ιερής ζώνης-romoerium και
- δ) του ναού-templum,

στοιχεία που εκφράζουν την σύζευξη της υπερκόσμιας τάξης, σύμπαν-κόσμος, προς τον γήινο κόσμο.

Οι Ρωμαϊκές πόλεις και αποικίες ακολουθούσαν το Ιπποδάμειο σύστημα, εκτός από τις ανατολικές, ετρουσκικές και ελληνικές επιρροές, ενσωματώνονται και οι κοινωνικοπολιτικές αντιλήψεις της αυτοκρατορίας την οποία προσδιορίζει η επέκταση μέσα από συνεχείς κατακτητικούς πολέμους και η επιβολή της ρωμαϊκής τάξης και ειρήνης-*pax romana*.

Η ρωμαϊκή πόλη ακολούθησε έναν ιπποδάμειο κάρναβο, το σταυροειδές σχήμα ισχυροποιήθηκε με την αύξηση του μεγέθους των δύο κεντρικών αξόνων Α-Δ και Β-Ν,

decumanus maximus-cardo maximus. Τα τέσσερα σημεία που προκύπτουν συμβολίζουν τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα και το σημείων τομής των αξόνων το κέντρο του κόσμου-mundus. Στις ρωμαϊκές αποικίες προβάλλεται το στοιχείο της στρατιωτικής ισχύος και υπογραμμίζεται η στρατιωτική πειθαρχία, επικροτείται η μεγαλοπρέπεια, η επιβλητικότητα, χαρακτηριστικά δυναμικής και επεκτατικής Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Η αγορά-forum τοποθετείται στο κέντρο-mundus αποτελεί το κέντρο του οικισμού, αποτελεί την υψηλότερη περιοχή του κόσμου, τον ομφαλό της Γής. Παλαιότερα η ίδρυση μιας πόλης ξεκινούσε με την κατασκευή περιμετρικού τείχους, εσωτερικά και εξωτερικά αυτού έμενε μια ζώνη ελεύθερη χωρίς κανένα απολύτως κτίσμα. Δρόμοι λιθόστρωτοι ή με πλάκες, με πλευρικές αντιστοιχίες, θριαμβευτικά τόξα ελληνικής καταγωγής, κιονοστοιχίες είτε ως στοές δημόσιας χρήσης (αγορά) είτε ως στοιχεία για μνημειώδη ανάδειξη των οδών, αποτελούν τα πιο χαρακτηριστικά στοιχεία των Ρωμαϊκών κέντρων. Εκεί που ενώνονται οι δρόμοι οι κιονοστοιχίες δεν διασπώνται αλλά ενώνονται με μεγάλα τόξα, προς τη βάση των κίωνων προστίθενται αγάλματα και διακοσμήσεις (Παλμύρα, Απάμεια). Ακόμα στο σημείο που ενώνονται οι δύο λεωφόροι μπορεί να υπάρχει θριαμβευτικό τόξο και κυκλική πλατεία, όπως στα Γέρασα. Δρόμοι με εμπορικό χαρακτήρα, έντονη οικονομική δραστηριότητα και με πομπώδη αρχιτεκτονική διακόσμηση. Μεγαλοπρεπείς αριστοκρατικές επαύλεις αλλά και οικοδομικά τετράγωνα με πολυώροφες κατοικίες insulae.

Σπουδαιότεροι τύποι ρωμαϊκών οικοδομημάτων θέρμες, δημόσια λουτρά, αρένες, και προϋποθέσεις για κατασκευή μεγάλων τεχνικών έργων όπως γέφυρες, υδραγωγεία και υπόνομοι.

Κατηγορίες νέων οικισμών

- α) αυτοί που είχαν πλήρη προνόμια, αποικίες των οποίων ο πληθυσμός αποτελείτο από ρωμαίους πολίτες, βετεράνους του στρατού
- β) στρατιωτικά οχυρά, μετεξέλιξη των ρωμαϊκών στρατοπέδων
- και γ) προωθημένα παρατηρητήρια που χρησίμευαν ως σημεία ελέγχου τοπικών πληθυσμών.

ΡΩΜΑΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Ο Ρωμαίος ήταν ότι δεν ήταν ο Έλληνας, αυτοί οι δύο πολιτισμοί είχαν μια από τις πιο εντυπωσιακές σχέσεις αγάπης-μίσους στην ιστορία. Οι Ρωμαίοι περιφρονούσαν τους Έλληνες τους αποκαλούσαν δόλιους και θηλυπρεπείς. Ωστόσο από τα πρώτα γράμματα μέχρι και το πανεπιστήμιο η Ρωμαϊκή ιδεολογία ήταν γεμάτη ελληνική σκέψη. Τον Ρωμαίο τον απορροφούσε η κάλυψη του χώρου, μεγάλων αιθουσών με θόλους και τρούλους αληθινά θαύματα μηχανικής από πέτρα, τούβλα και χυτά υλικά. Ως “νεόπλουτος” αυτός λαός χρησιμοποιούσε με σπατάλη διακοσμήσεις, ανάγλυφα, ψηφιδωτά, μωσαϊκά, χρώματα και επιχρυσώσεις, κίονες, αετώματα και γείσα εμπνευσμένα από την Ελληνική αρχιτεκτονική. Σε αντίθεση με τον Έλληνα που έχτιζε τους ναούς σε ακροπόλεις και λόφους, ο Ρωμαίος τους τοποθετούσε πάνω στο δρόμο, όπως μια εκκλησία Μπαρόκ. Πρόσοψη με μεγαλειώδη κλίμακα που οδηγούσε σε μια πλούσια λαξευμένη Κορινθιακή στοά.

ΡΩΜΑΙΚΗ ΠΑΤΡΑ

Με τη δημιουργία οικισμών στις κατακτημένες περιοχές, παράλληλα με την ανάπτυξη της εξειδικευμένης αγροτικής οικονομίας, της βιοτεχνίας και του εμπορίου, καθώς και με τη βελτίωση των συγκοινωνιών, επιβάλλεται ο ρωμαϊκός τρόπος ζωής και επεκτείνεται η αστικοποίηση σε ευρύτερες περιοχές.

Η Ρωμαϊκή αποικία στην Πάτρα αναπτύχθηκε και έφτασε στο υψηλότερο σημείο της ακμής της το 14 π.Χ. , από τον Οκταβιανό Αύγουστο. Τα πρώτα ίχνη ανιχνεύονται κατά την Πρωτοελλαδική δεύτερη περίοδο όταν στην ευρύτερη περιοχή της Πάτρας αλλά όχι μέσα στα όρια της μεταγενέστερης πόλης αναπτύσσονται λίγοι οικισμοί οι πλησιέστεροι από τους οποίους βρίσκονται στα Κάτω Συχαινά προς βόρεια και στην Παγώνα προς Ανατολικά κατά την επόμενη περίοδο. Το 2ο αιώνα π.Χ. , ιδρύθηκαν νέοι ναοί της Σωτηρίας της Νέμεσης και της Αφροδίτης, κοντά στο θέατρο. Η λατρεία της Λάφριας Αρτέμιδας, μεταφερμένη από τα χρόνια του Αυγούστου από την Καλυδώνα, τελούνταν ήδη σε ιερό της θεάς, που προϋπήρχε στην ακρόπολη, συνδυασμένη με την αυτοκρατορική λατρεία.

1. Το κέντρο της αρχαίας ρωμαϊκής αγοράς καθώς βρίσκεται ανατολικά του Ωδείου, ο Πausanίας σημειώνει ότι με την αγορά συνέχεται το ωδείο.

2. Στη θέση του σημερινού ναού του Παντοκράτορα, υπάρχουν ενδείξεις που οδηγούν στο συμπέρασμα πως παλαιότερα στεκόταν εκεί ο ναός του Ολυμπίου Διός. Στο ναό του Ολύμπιου Δία υπήρχε μεγάλο άγαλμα του ίδιου Θεού καθισμένου σε θρόνο και δίπλα του όρθιες οι γυναικείες θεότητες την Αθηνάς και της Ήρας, έτσι πλέον μιλάμε περισσότερο για ναό τύπου Καπιτωλίου όπου εκεί λατρεύονταν αυτή η θεϊκή τριάδα.

3. Στα νότια της πόλης μιλάει ο Ι.Α. Παπαποστόλου για ένα δημόσιο κτίριο που χρονολογείται στα τέλη του 1^{ου} μ.Χ. αιώνα. Το κτίριο αποκαλύφθηκε σε ένα από τα αναχώματα που βρέθηκαν εκεί.

Το οδικό δίκτυο της Πάτρας απαρτίζεται από δρόμους με κατευθύνσεις από το βορρά προς το νότο και από την ανατολή προς τη δύση, η γραμμή της πορείας του καθοριζόταν κυρίως από την μορφή του εδάφους. Στην περιοχή νότια της οδού Γούναρη και ανατολικά των Υψηλών Αλωνιών , που είναι επίπεδη και στην οποία έχει αποκαλυφθεί ένα σχετικά πυκνό οδικό δίκτυο, φαίνεται ότι μπορεί να ανιχνευτεί κανονικός σχεδιασμός. Οι δρόμοι της περιοχής είναι στρωμένοι με χαλίκι ή έχουν κατάστρωμα πατημένης Γής.

4. Όλες αυτές οι ανασκαφές αποτελούν σημαντική ένδειξη πως εκεί υπήρχε η Αγορά, η οποία πιθανόν ταυτίζεται με εγκαταστάσεις στη Λόντου 51 και Γερμανού 75, επιμήκεις χώροι με κομμάτια ψηφιδωτού δαπέδου και τοιχογραφιών που χρονολογούνται το 3^ο αιώνα μ.Χ.. Στην ίδια περιοχή βρέθηκαν λείψανα λιθόστρωτων δρόμων. Πόρισμα όλων των ανασκαφών που έγιναν στη γύρω περιοχή είναι πως εκεί εδρεύετε η Αγορά της τότε Ρωμαϊκής Πάτρας.

5. Ανατολικά της ακρόπολης μέχρι τη Γούναρη υπήρχαν επιχωματώσεις λιθόστρωτου δρόμου, στη περιοχή είχε κατασκευαστεί βαθμίδα για την εξουδετέρωση της υψομετρικής διαφοράς. Ο λιθόστρωτος δρόμος ακολουθούσε περίπου τη διαδρομή της σημερινής Γεωργίου Ρούφου, δηλαδή είχε αφητηρία στα νότια της πόλης και τέλος στα βόρεια στη περιοχή του Ωδείου, , παρόμοιες διαδρομές είχαν εντοπιστεί νότια του Παντοκράτορα .

6. Γερμανού 36-40, αξιόλογο κτίσμα με αφιδωτούς χώρους, χρονολογείται με βάση το ψηφιδωτό του στα τέλη του 2^{ου} αιώνα μ.Χ.. Βρίσκεται νότια του Ωδείου, σε χαμηλότερο ανάχωμα και με τον ίδιο προσανατολισμό.

7. Ανάμεσα στο κτίσμα που αναφέραμε στο νούμερο 6 και στο Ωδείο εντοπίστηκε κομμάτι ενός άλλου μεγάλου κτίσματος.

Νοτιοδυτικά στη Γεωργίου Ρούφου 18 βρέθηκαν:

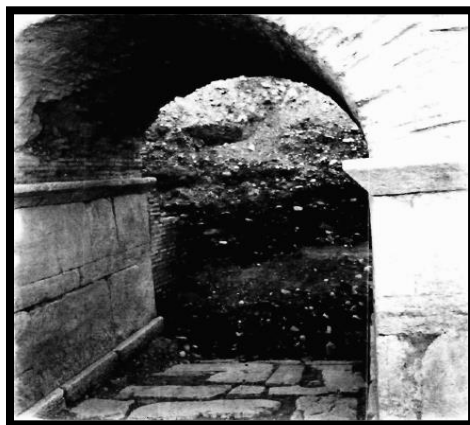
8. Ερείπια αφιδωτής κατασκευής.

9. έως 14. Σε αυτές τις θέσεις, δηλαδή στην πλαγιά και στην επίπεδη έκταση στα δυτικά του υψιπέδου της πλατείας Αγίου Γεωργίου εντοπίστηκαν ερείπια Σταδίου ίσως όμως και Θεάτρου διότι ο Πausanias αναφέρει στον ίδιο χώρο την ύπαρξη Θεάτρου και δίπλα του έναν ναό αφιερωμένο στη Νέμεση, βρέθηκε μνημειώδες ανάγλυφο της θεότητας κοντά στα ερείπια του κτίσματος αυτού.

15. Από το βορρά προς το νότο συνεχιζόταν ένας κεντρικός δρόμος ως ταφικός στρωμένος με χώμα δρόμος, περνούσε μέσα από το εκτεταμένο βόρειο νεκροταφείο της πόλης. Διαπιστώθηκε επανειλημμένως πως ο ίδιος δρόμος οδηγούσε εκτός της Πάτρας προς το Αίγιο και τη Κόρινθο, ο δρόμος είχε την ονομασία Itinergaria, κομμάτι του λιθόστρωτου δρόμου περνούσε πάνω από γέφυρα δίξοτη του ποταμού Μειλίχου και βρέθηκε στο βόρειο μέρος της σημερινής πόλης. Η γέφυρα είχε 21 μέτρα μήκος και ύψος μέχρι και 4 μέτρα, για τη κατασκευή της χρησιμοποιήθηκε τοιχοποιία και οπτοπλινθοδομή. Τα δύο ημικυκλικά τόξα της έχουν η καθεμία διπλή σειρά οπτόπλινθων και οι καμάρες του είναι εσωτερικά ντυμένες με οπτόπλινθους ενσωματωμένους στο χυτό υλικό. Πατούν σε μεσαίο πεσσό και ισχυρές παρόχθιες υποδομές. Τα παρόχθια στηρίγματα είναι ενισχυμένα με μεγάλες ασβεστολιθικές πλάκες.

Γέφυρα του ποταμού Μειλίχου (15)

16. -17. και 18. Στις οδούς Καραϊσκάκη 195 , Βότση 52 και Φιλοποίμενος 47 βρέθηκαν τμήματα δρόμων που ίσως ήταν παράλληλοι μεταξύ τους, αυτοί οι δρόμοι προορίζονταν για αμάξια. Ενώ βρέθηκαν βορειότερα τμήματα των δρόμων δεν είναι γνωστό αν έφταναν μέχρι τη περιοχή του Ωδείου.

Ο πρώτος δρόμος , δηλαδή οδός Καραϊσκάκη, περνούσε πίσω από το Στάδιο στο σημείο της σημερινής 25^{ης} Μαρτίου και έσμιγε με το κεντρικό δρόμο-αρτηρία (θα γίνει αναφορά παρακάτω), που οδηγούσε προς τη θάλασσα-ο δεύτερος δρόμος Βότση ήταν ο βορειότερος της πόλης, με κατεύθυνση προς την παραλία και αυτός.

19. έως 26. Στις θέσεις αυτές έχουν βρεθεί αξιόλογα λείψανα της κεντρικής αρτηρίας που είχε κατεύθυνση από τα ανατολικά προς τα δυτικά, ήταν λιθόστρωτη και είχε μεγάλη έκταση. Ο Πausanias αναφέρει ότι πρόκειται μάλλον για το δρόμο που οδηγούσε από την Αγορά προς τη θάλασσα, ένας δρόμος που πιθανώς επισκευάστηκε λίγο αργότερα περίπου στα χρόνια του Κόμμοδου καθώς και στον 3^ο μ.Χ. αιώνα, σύμφωνα με διάφορα νομισματικά ευρήματα.

Σημαντικά τμήματα της αρτηρίας είχαν πλάτος 3 μέτρα και ήταν στρωμένα με μεγάλες πλάκες. Μόνο στη βορεινή πλευρά της είχε πεζοδρόμιο πλάτους 1,50 μέτρο και σε ορισμένες περιπτώσεις 2 μέτρα, σε μερικά τμήματα αργότερα προστέθηκε πεζοδρόμιο και στη νότια πλευρά του δρόμου.

Δίπλα στην αρτηρία και παράλληλη προς αυτή βρέθηκε τμήμα αγωγού από τούβλα, ύψους 1,80 μέτρου και πλάτους 1,90 μέτρου, δεχόταν λογικά τα νερά κάποιου χειμάρρου.

Στη γωνία Κανάρη 62 και Κανακάρη (θέση 21.) ανακαλύφθηκαν τρεις χώροι κτιρίου με είσοδο κατευθείαν από το δρόμο. Στη γωνία Κορίνθου 288 και Κανάρη (θέση 27.), ανακαλύφθηκε τμήμα του δρόμου επίσης πλακόστρωτο, όχι όμως για την κυκλοφορία αμαξιών.

Μια taberna, ή και εμπορικό κατάστημα βρέθηκε στη πάροδο αυτή. Σώζεται μόνο το μακρύ του κατώφλι με αυλάκι μήκους 2,50 μέτρων, για τα θυρόφυλλα από πτυσσόμενες σανίδες και ένα μικρότερο κατώφλι μήκους 70 εκατοστών για την κανονική πόρτα. Η taberna χτίστηκε την ίδια εποχή με το πλακοστρωμένο δρόμο.

Στη θέση αυτή βρισκόταν το εμπορικό κέντρο της πόλης καθότι βρέθηκαν διαφόρων ειδών νομίσματα, η έκταση του εμπορικού κέντρου έφτανε μέχρι το λιμάνι και σε όλη τη διαδρομή υπήρχαν εγκαταστάσεις σχετικές με το εμπόριο. Ο Ι.Α. Παπαποστόλου σημειώνει πως ούτε σε αυτή τη Ρωμαϊκή πόλη είχαν διαχωριστεί οι αστικές δραστηριότητες.

28. – 29. Στη γωνία της Ιωάννου Βλάχου και στο οικοδομικό τετράγωνο Ιωάννου Βλάχου-Κανάρη-Αλεξάνδρου Υψηλάντου και τη Γούναρη βρέθηκαν τμήματα κάποιου άλλου λιθόστρωτου δρόμου, που είχε κατεύθυνση από το βορρά προς το νότο και ήταν κάθετος στη κεντρική αρτηρία.

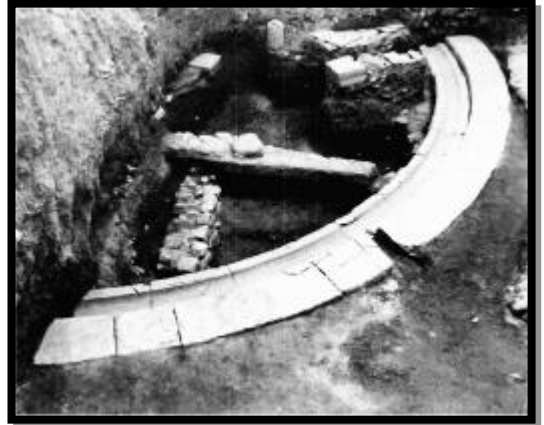

Κορίνθου 288 πλακόστρωτο τμήμα δρόμου (27)

Κορίνθου 288 και Κανάρη- taberna- κατώφλι με αυλάκι για τα θυρόφυλλα.

30. Στη διασταύρωση του δρόμου που αναφέρθηκε στις θέσεις 28-29, και της κεντρικής αρτηρίας, δηλαδή στην οδό Κανάρη, ανακαλύφθηκαν λείψανα μεγάλου τρίκογχου Νυμφαίου, λατρευτικός χώρος αφιερωμένος στις Νύμφες. Αποτελούνταν από ημικυκλικές εξέδρες οι οποίες είχαν στοές. Στην ίδια διασταύρωση, βρέθηκε ανάγλυφο με ζεύγη μονομάχων, προερχόταν από μνημείο χορηγού αγώνων μονομαχία, ενώ στη ίδια περιοχή διαπιστώθηκε η ύπαρξη βάθρων αγαλμάτων και πλακόστρωτης πλατείας (31), στοιχεία που τεκμηριώνουν πώς η περιοχή είχε επίσημο αλλά και δημόσιο χαρακτήρα.

Νυμφαίο (28-29)

32. Γούναρη 69, αίθουσα διώροφου κτιρίου χρονολογημένη το 3^ο αιώνα μ.Χ., με ορθομαρμάρωση στους τοίχους και με διατηρημένες τις ορθογώνιες δοκοθήκες, για το δάπεδο του επάνω ορόφου και ορισμένες κόγχες, σε μία από τις κόγχες φαίνεται απαλά ένα ψηφιδωτό.

33. Μεγάλο κτίριο του 2^{ου} αιώνα μ.Χ. στην οδό Μαιζώνος 205 και Τριών Ναυάρχων. Υπόστυλη αίθουσα με δύο σειρές από τέσσερις τετράγωνους πεσσούς και οκτάγωνο επιπρόσθετο κτίσμα με ψηφιδωτό που απεικόνιζε το Νείλο.

34. Στοά και τμήμα λιθόστρωτου δρόμου στην οδό Καλαμογδάρτη, σύμφωνα με πληροφορίες στο δρόμο αυτό υπήρχε μια δευτερεύουσα αγορά.

35. Λείψανα σε μεγάλο αριθμό που τεκμηριώνουν πώς η ρωμαϊκή Πάτρα διέθετε και δημόσια λουτρά.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ: ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΑΠΟ ΆΛΛΑ ΕΡΓΑ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΜΕΣΣΗΝΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ

Η αρχαία πόλη της Μεσσήνης ιδρύθηκε το 369 π.Χ. από τον Θηβαίο στρατηγό Επαμεινώνδα. Η αρχαία Μεσσήνη είχε κτιστεί κοντά στον σημερινό οικισμό Μαυρομμάτι, στις δυτικές υπώρειες του όρους Ιθώμη. Η Μεσσήνη κτίστηκε παράλληλα με τη Μεγαλόπολη, ως μέρος του σχεδίου αποκλεισμού της Σπάρτης από εχθρικές πόλεις-κράτη. Η Μεσσήνη, ως μια από τις σημαντικότερες πόλεις της Ελλάδας στα ελληνιστικά και ρωμαϊκά χρόνια, αποτέλεσε ισχυρό πολιτικό, θρησκευτικό, οικονομικό και πολιτιστικό κέντρο του αρχαιοελληνικού κόσμου και πρωτεύουσα της ελεύθερης Μεσσηνίας. Γνώρισε μεγάλη άνθηση στην οικονομία και το εμπόριο, καθώς διατήρησε στενούς εμπορικούς δεσμούς με την Κρήτη και την Αίγυπτο, αλλά και με την Ιταλική χερσόνησο. Η αρχή της παρακμής της Μεσσήνης ταυτίζεται χρονικά με την κατάληψή της, καθώς και ολόκληρης της Πελοποννήσου, από τους Ρωμαίους το 146 μ.Χ., ενώ η πόλη παρέμεινε το πολιτιστικό κέντρο της Μεσσηνίας επί έξι περίπου αιώνες, μέχρι το 395 μ.Χ., όταν ερημώθηκε από την επιδρομή των Γόθων του Αλάριχου.

Οι οχυρώσεις της Αρχαίας Μεσσήνης και η μερική αποκατάστασή τους

Η Ιθώμη, όπως ήταν το όνομα της αρχαίας περιτειχισμένης περιοχής που περιλάμβανε και την πόλη της Μεσσήνης, αποτελούσε το ισχυρότερο φυσικό και τεχνητό οχυρό της Μεσσηνίας. Προστατευόταν με ισχυρές και επιβλητικές οχυρώσεις, που περιέκλειαν το όρος Ιθώμη με το παλαιό ιερό του Διός Ιθωμάτα στην κορυφή του, δίπλα στο οποίο βρίσκεται σήμερα η εγκαταλελειμμένη πλέον παλιά μονή Βουλκάνου ή Βουρκάνου, καθώς ακόμη και άλλα ιερά που ιδρύονται στις πλαγιές της κατά τον 3ο έως 2ο αι. π.Χ.

Ο περίβολος του τείχους της Μεσσήνης διατηρείται σε καλύτερη κατάσταση στη βόρεια - βορειοδυτική πλευρά, η οποία ουσιαστικά πλαισιώνει την Αρκαδική Πύλη στις δύο πλευρές της. Η πορεία που ακολουθεί η οχύρωση, παρακολουθείται επακριβώς με βάση τα σωζόμενα ίχνη, σε μήκος 9,5 χμ. Η οχύρωση είχε δύο κύριες πύλες: την ανατολική Λακωνική Πύλη και τη δυτική, γνωστή ως Αρκαδική. Η **ανατολική Λακωνική Πύλη**, γνωστή και ως Τεγεατική, καθώς συνέδεε οδικώς τη Μεσσήνη με την Αρκαδία προς την κατεύθυνση της Τεγέας, καταστράφηκε ήδη τον 18ο αιώνα κατά την διάνοιξη δρόμου πρόσβασης από το χωριό προς τη νέα μονή Βουλκάνου και δεν σώζεται. Αντίθετα, εντυπωσιακή είναι η διατήρηση της μνημειώδους δυτικής Αρκαδικής Πύλης, η οποία ένωνε οδικώς τη Μεσσήνη με την Αρκαδία προς την κατεύθυνση της Μεγαλόπολης. Η Αρκαδική Πύλη αποτέλεσε βασικό σημείο αναφοράς από την εποχή των πρώτων περιηγητών, που την απεικόνισαν πολλές φορές σε χαρακτηριστικά. Από το 1993 μέχρι πρόσφατα πραγματοποιήθηκε εκτεταμένο και σημαντικό έργο στερέωσης και

αποκατάστασης στις οχυρώσεις της Μεσσήνης. Ο τετράγωνος Πύργος 17, ο οποίος στέκει στα ΒΑ της Αρκαδικής Πύλης, έχει αναστηλωθεί. Η Αρκαδική Πύλη, καθώς και τμήμα των τειχών της Αρχαίας Μεσσήνης, αποκαταστάθηκαν και αναστηλώθηκαν στο πλαίσιο του 3ου ΚΠΣ, υπό την επίβλεψη της αρχιτέκτονα Ελένης Άννας Χλέπα.

Το Αρχαιολογικό Μουσείο της Αρχαίας Μεσσήνης

Σε απόσταση περίπου 500 μ. από το κέντρο του χωριού Μαυρομάτι, στην κατεύθυνση του δημόσιου επαρχιακού δρόμου που οδηγεί προς την Αρκαδική Πύλη, βρίσκεται το τοπικό Αρχαιολογικό Μουσείο. Το μικρό διώροφο κτήριο κτίστηκε μεταξύ των ετών 1968 και 1972 σε οικόπεδο που δώρισε στην Αρχαιολογική Εταιρεία ο ομογενής Δ. Λατζούνης. Η απλή αρχιτεκτονική μορφή του Μουσείου βασίστηκε στις οδηγίες του αρχαιολόγου και ανασκαφέα του Ασκληπιείου, ακαδημαϊκού Αναστασίου Ορλάνδου, ενώ η αρχιτεκτονική μελέτη εκπονήθηκε από τον αρχιτέκτονα του Ταμείου Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων (ΤΑΠΑ) κ. Μ. Κουρουγιώτη. Το Μουσείο είναι κτίσμα διώροφο, σε σχήμα Γ, απλό στη μορφή του, χωρίς διακοσμητικά στοιχεία και καλλιτεχνικές αξιώσεις, που παραπέμπει στο νεοκλασικό ρυθμό.

Περιήγηση στον αρχαιολογικό χώρο της Αρχαίας Μεσσήνης και στα μνημεία του: μία προτεινόμενη διαδρομή για τον επισκέπτη

Ο αρχαιολογικός χώρος της Αρχαίας Μεσσήνης περιλαμβάνει όλη την ευρύτερη περιτειχισμένη περιοχή της αρχαίας πόλης, περιμέτρου περίπου εννέα χιλιομέτρων, καθώς και κάποια γειτνιάζοντα τμήματα μελλοντικού αρχαιολογικού ενδιαφέροντος. Περιλαμβάνει ακόμη το μουσείο που εξασφαλίζει την παραμονή ορισμένων εκ των ευρημάτων στον φυσικό χώρο της περιοχής ανεύρεσής τους. Μέσα στον εκτενέστερο αυτό χώρο οριοθετείται ένας μικρότερος περιφραγμένος, που ορίζει τον αρχαιολογικό χώρο των μνημείων της αρχαίας πόλης της Μεσσήνης. Εκτείνεται από την είσοδο του αρχαιολογικού χώρου στα βορειοδυτικά, την Κρήνη Αρσινόη και την Αγορά στα βόρεια και βορειοανατολικά, το Ασκληπιείο στα ανατολικά, το Στάδιο στα νότια και την Παλαιοχριστιανική Βασιλική στα δυτικά μαζί με κάποια ακόμα μνημεία, που θα δούμε αναλυτικά στη συνέχεια. Είναι περιφραγμένος και φυλασσόμενος, για να προστατεύονται τα μνημεία που περιλαμβάνει.

Τόσο τα μνημεία που έχουν αποκαλυφθεί και συντηρηθεί όσο και σημαντικά σημεία και τοποθεσίες που πρόκειται να ερευνηθούν στην πορεία και το μέλλον του έργου, συνθέτουν και οριοθετούν σε συνάρτηση πάντα με τον φυσικό περιβάλλοντα χώρο, έναν ευρύτερο χώρο ενδιαφέροντος, που μπορούμε να τον χαρακτηρίσουμε ως ένα εν δυνάμει αρχαιολογικό πάρκο.

Η πορεία περιήγησης που προτείνεται στον επισκέπτη του αρχαιολογικού χώρου και που θα ακολουθήσουμε για την γνωριμία μας με αυτόν, έχει γίνει με γνώμονα τη φυσική διάταξη των μνημείων σε συνδυασμό με την χρονολογική ομαδοποίησή τους κατά τις διάφορες φάσεις και περιόδους κατοίκησης και χρήσης της πόλης. Η διαδρομή ακολουθεί τη φυσική κλήση του εδάφους η οποία και καθόρισε, μέσα στο πέρασμα των χρόνων από την αρχαιότητα έως τους πρόσφατους ιστορικούς χρόνους την ανέγερση των διαφόρων οικοδομημάτων του αρχαιολογικού χώρου. Παρότι οι αποστάσεις μεταξύ των μνημείων είναι μεγάλες και το έδαφος ανισόπεδο, η ξενάγηση του κοινού γίνεται εύκολα και ευχάριστα με τη μορφή περιπάτου για επισκέπτες κάθε ηλικίας, ενώ οι

εξελισσόμενες εργασίες προσφέρουν συνεχείς βελτιώσεις στην πρόσβαση. Η αποκάλυψη μεγάλου μέρους των μνημείων της αρχαίας πόλης σε συνδυασμό με την αναστήλωση τους, όπου αυτή κρίθηκε απαραίτητη, καθιστούν τον αρχαιολογικό χώρο αναγνώσιμο, επιτρέποντας στον επισκέπτη την αντίληψη και κατανόησή του. Ο επισκέπτης φτάνει στον αρχαιολογικό χώρο είτε περπατώντας μια μικρή απόσταση από το παρακείμενο χωριό Μαυρομάτι είτε σταθμεύοντας στον ειδικό χώρο πριν την είσοδο. Συμβουλευόμενος κάποιο χάρτη ή την επιτόπια ταμπέλα με την κάτοψη, αποκτά προσανατολισμό και κατανόηση των εκθεμάτων που πρόκειται να επισκεφθεί και του μεγέθους της αρχαίας πόλης.

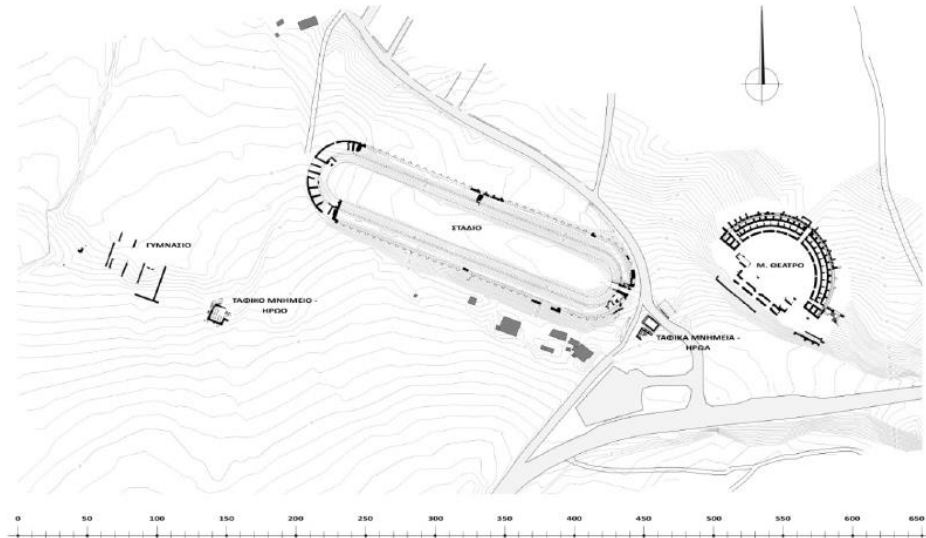
Ο κυρίως αρχαιολογικός χώρος είναι περιφραγμένος για την προστασία των μνημείων και την φύλαξη των αρχαιοτήτων με την είσοδό του να βρίσκεται στα βορειοδυτικά της όλης διάταξης. Την είσοδο, όπου εκδίδονται τα εισιτήρια, αποτελεί ένα μικρό, λιτό, σύγχρονο οικοδόμημα με προσθήκες λίθου και κεραμικών, ώστε να ταιριάζει στο περιβάλλον.

Νικόπολη: Η μεγαλύτερη αρχαία πόλη της Ελλάδας

Ιδρύθηκε για να γιορτάσει ο πρώτος αυτοκράτορας της Ρώμης, ο Οκταβιανός Αύγουστος, τη νίκη του στη Ναυμαχία του Ακτίου, κατά του Μάρκου Αντώνιου και της Κλεοπάτρας, το 31 π.Χ. Είναι η πόλη σύνορο του τέλους της ελληνιστικής εποχής και της αρχής της ρωμαϊκής κυριαρχίας και στους δέκα αιώνες της ακμής και της σημασίας της διαδραματίστηκαν εκεί γεωπολιτικές συγκρούσεις και γεγονότα που άλλαζαν τους χάρτες, αναμετρήθηκαν σε αυτόν τον στενό λαιμό του Αμβρακικού Κόλπου, η Ρώμη και το Βυζάντιο, ο παγανισμός με τον χριστιανισμό, οι Γότθοι με τους Ρωμαίους, οι Φράγκοι με τους Βούλγαρους. Ο Οκταβιανός Αύγουστος, Καίσαρας από το 27 π.Χ., θέλησε η πόλη αυτή να έχει αίγλη, να γίνει πόλος, να κρατάει τους κατοίκους της και να αποκτάει όλο και περισσότερους. Και άρχισε με τα σημαντικά δημόσια έργα: Τείχη με αμυντικούς πύργους, βουλευτήριο, αμφιθέατρο, λουτρό, στάδιο με 10.000 θέσεις, θέατρο στο όνομά του με 5.000 θέσεις και 50 αγάλματα, ωδείο, με 800 θέσεις, νυμφαίο για τη συγκέντρωση νερού, νομισματοκοπείο και το σπουδαίο υδραγωγείο, μήκους 50 χιλιομέτρων, με το οποίο υδρευόταν η πόλη από τις πηγές των βουνών της περιοχής. Και στη μέση, η δήλωση της κυριαρχίας του: Μνημείο του Καίσαρα με ενσωματωμένα 36 έμβολα πλοίων της Κλεοπάτρας, της τελευταίας των Πτολεμαίων.

Πρώτος αρχαιολόγος της Νικόπολης ο Αλέξανδρος Φιλαδελφίας , ακολούθησε, τη δεκαετία του 60, ο Αναστάσιος Ορλάνδος και από το 1997 τη ανέλαβε η ΙΒ Εφορεία Αρχαιοτήτων . Την ανάδειξη της ιστορικής πόλης καθώς και της γύρω περιοχής έχει αναλάβει ο αρχαιολόγος και επικεφαλής των ανασκαφών της Νικόπολης, Κώστας Ζάχος, ο οποίος τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια, με ένα πολυσύνθετο πρόγραμμα, αποκαλύπτει και αναδεικνύει, με τους συνεργάτες του, τα συναρπαστικά μνημεία της Νικόπολης και παραδίδει σιγά-σιγά στο κοινό την μεγαλύτερη αρχαία πόλη της Ελλάδας

«Στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ έχουμε ανοίξει πολλά μέτωπα για τη διαμόρφωση του χώρου σε αρχαιολογικό πάρκο. Επιλέγουμε πυρήνες στους οποίους κάνουμε εργασίες διαμόρφωσης, στερέωσης, ανάδειξης και σταδιακά αυτοί ενοποιούνται», εξηγεί ο κ. Ζάχος. Αυτή τη στιγμή οι εργασίες ανάδειξης έχουν επικεντρωθεί στο εντυπωσιακό θέατρο και στο λεγόμενο «παλάτι» (ένα δημόσιο οικοδόμημα που ήταν διοικητικό κέντρο, κάτι σαν Πραιτόριο), ενώ εργασίες αναστήλωσης, αποκατάστασης, συντήρησης και διαμόρφωσης πραγματοποιούνται στην κύρια πύλη των βυζαντινών τειχών, στο ωδείο, το μνημείο Αυγούστου, τη βόρεια νεκρόπολη και σε ένα μεγάλο ψηφιδωτό 50 τμ. στη βασιλική του επισκόπου Αλκίσωνος.

Εικόνα 1. Τοπογραφικό ευρύτερης περιοχής Σταδίου Νικόπολης. Υφιστάμενη κατάσταση (Αρχείο Επιστημονικής Επιτροπής Νικόπολης).

Η μελέτη ανάδειξης και αποκατάστασης των αρχαιολογικών χώρων καθώς και η ένταξη τους στον πολεοδομικό ιστό περιλαμβάνει τα εξής :

- α) Συμπλήρωση των σχεδίων τεκμηρίωσης της υπάρχουσας κατάστασης (κάτοψη - τομή - όψεις) ή που απαιτείται η εκπόνηση νέων.
- β) Φωτογραφική τεκμηρίωση του μνημείου και δημιουργία οργανώνου φωτογραφικού αρχείου που να το περιγράφει.
- γ) Εκπόνηση σχεδίων παθολογίας υπάρχουσας κατάστασης.
- δ) Πρόταση συνολικής ανάδειξης και αποκατάστασης του μνημείου, στα οποία θα περιγράφονται τα απαιτούμενα σημεία αποχρωματώσεων, επέμβασης συντήρησης τοιχοποιιών, σχεδιαγράμματα κίνησης επισκεπτών, χώρος και τρόπος τοποθέτησης αρχιτεκτονικών μελών, χώρος τοποθέτησης αρχαίου οικοδομικού υλικού κλπ.
- ε) Πρόταση για τις απαιτούμενες απαλλοτριώσεις περιμετρικά του Σταδίου.
- στ) Πρόταση για την οργάνωση του εργοταξίου.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ: ΕΚΚΙΝΗΣΗ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΟΕΡΓΑΣΙΕΣ ΓΙΑ ΝΑ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΙ Η ΔΙΑΔΡΟΜΗ

Σκοπός της εργασίας μας είναι η ανάδειξη του ρωμαϊκού σταδίου και η διαμόρφωση της περιοχής γύρω από αυτό ώστε να μπορεί να είναι επισκέψιμο, όπως προαναφέρθηκε. Για την επίτευξη αυτού του αποτελέσματος χρειάζεται να γίνει διαχωρισμός των οικοπέδων της περιοχής ώστε να κατεδαφιστούν με σταδιακές διαδικασίες αυτά που δεν έχουν ιστορική σημασία ή δεν χρησιμοποιούνται ως κατοικίες. Ύστερα θα γίνουν επεμβάσεις στους χώρους που θα δημιουργηθούν ώστε να φέρουν στη ζωή τα μνημεία που βρίσκονται κάτω από όλα αυτά τα οικόπεδα. Στη συνέχεια θα προταθεί η διαδρομή-περίπατος που θεωρούμε ότι είναι ιδανική για την ανάδειξη της περιοχής. Τέλος θα προστεθούν χώροι είτε για ξεκούραση του επισκέπτη είτε για επιπλέον πληροφορίες για το ρωμαϊκό στάδιο αλλά και για τη περιοχή ώστε να δημιουργείται μια συνολική εικόνα της τότε ρωμαϊκής Πάτρας.

ΤΥΠΟΣ-ΟΡΟΣ ΤΟΥ ΜΝΗΜΕΙΟΥ

Οι τύποι των μνημείων ή των διακεκριμένων κτισμάτων (εκκλησίες, αρχοντικά, στρατώνες, εκπαιδευτικά κτίρια, διοικητικά κτίρια) διαχωρίζονται σε τρεις τύπους ανάλογα με τα χαρακτηριστικά τους και το αστικό τους περιβάλλον.

Οι τρεις τύποι είναι οι εξής:

A) η έγκληση: το μνημείο ή το διακεκριμένο κτίριο είναι ενσωματωμένο με τη μάζα των γύρω κτιρίων.

B) η σύνδεση: μία ή περισσότερες πλευρές του κτιρίου βρίσκονται σε επαφή με τα γειτονικά κτίσματα.

Γ) το απομονωμένο μνημείο-κτίριο: σε αυτή τη περίπτωση το μνημείο είναι περίοπτο και δεν έχει επαφή με καμία πλευρά του με το γύρω κτισμένο χώρο.

Στη δική μας περίπτωση το μνημείο βρίσκεται ενσωματωμένο στη μάζα των γύρω κτιρίων ενώ ταυτόχρονα κάποιες πλευρές του είναι σε επαφή με τα γειτονικά κτίρια ή καλύπτονται από αυτά, τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά το καθορίζουν ως διακεκριμένο μνημείο σε έγκληση και σε σύνδεση.

Η θέση του μνημείου δεν είναι τυχαία απορρέει από την ειδική λειτουργία που είχε το κτίσμα στην εποχή του και τις ιδιαιτερότητες του που χαρακτήριζαν την πολιτισμική και κοινωνική συμπεριφορά της τότε κοινότητας των Ρωμαίων.

Ο ΣΤΑΜΑΤΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΒΟΥΛΓΑΡΗ

Ο Σταμάτης Βούλγαρης γεννήθηκε στη Κέρκυρα το 1774, γιός του Αλέξανδρου Βούλγαρη και της Λουκίας Πανδή. Επτά ετών γράφτηκε στο σχολείο της Αγίας Ιουστίνης στη περιοχή Γαρίτσα και το 1799 κατατάχθηκε στη φρουρά της Γαλλίας γιατί με τη γενναιότητα του κατάφερε να σώσει το θέατρο San Giacomo στη Κέρκυρα από το βλήμα ενός κανονιού και ταυτόχρονα έσωσε το Γαλλικό απόσπασμα που περνούσε δίπλα στο θέατρο και μετέφερε πυρομαχικά.

Ο Σταμάτης Βούλγαρης ήταν ο πρώτος πολεοδόμος της απελευθερωμένης Ελλάδας. Ήρθε στη χώρα μας με άλλους τρεις αξιωματικούς της Γαλλίας, μετά από παράκληση του Ιωάννη Καποδίστρια στη Γαλλική κυβέρνηση. Ο Ιωάννης Καποδίστριας πριν έρθει στη Ελλάδα, θεώρησε απαραίτητη τη παρουσία στρατιωτών με πολεοδομικές ικανότητες έτσι ώστε να απελευθερωθούν οι υπόδουλοι και να διαμορφωθούν οι πόλεις για να επιτευχθεί πολιτιστική ανάπτυξη.

Στις 5 Δεκέμβρη του 1826 ο Βούλγαρης τέθηκε υπεύθυνος για την εκπόνηση του πολεοδομικού σχεδίου της Πάτρας και ο συνεργάτης του γεωγράφος Jean Pierre Eugene Felic Peytier ήταν υπεύθυνος για το σχέδιο της Κορίνθου. Το σχέδιο της Πάτρας ολοκληρώθηκε και παραδόθηκε στον Καποδίστρια στις 26 Ιανουαρίου του 1829.

Το σχέδιο χωρίστηκε σε δύο ενότητες η μία ήταν αφιερωμένη στη κάτω πόλη και η άλλη στην Άνω πόλη, με διαφορετική διάταξη ορθογωνίων. Στο σχέδιο ο Βούλγαρης χάραξε τις εξωτερικές οικοδομικές γραμμές αλλά και τις εσωτερικές οικοδομικές γραμμές που καθορίζουν τον εσωτερικό ακάλυπτο χώρο. Ο νόμος για την υποχρεωτική τήρηση των ακάλυπτων χώρων για να μην μπορεί ο καθένας να οικοδομήσει σε αυτούς, εφαρμόστηκε στην Ελλάδα 126 χρόνια μετά την ολοκλήρωση του σχεδίου. Μαζί με το σχέδιο της Πάτρας ο Σταμάτης Βούλγαρης ολοκλήρωσε συνολικά εννέα πολεοδομικά σχέδια για πόλεις της Ελλάδας.

Το 1830 ο Βούλγαρης επιστρέφει στη Γαλλία λόγω προβλήματος υγείας.

Το 1831 προάχθηκε σε Ταγματάρχη.

Το 1838 επέστρεψε στη Κέρκυρα και έμεινε εκεί μέχρι και το 1842 που έφυγε από τη ζωή.

Ο Βούλγαρης άφησε πίσω του τρία βιβλία:

Το **"Notice sur le Comte Capodistrias de la Greece"**

Το **"Ηθοπλαστική μελέτη"**

Το **"Αναμνήσεις"**

ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΠΑΤΡΑΣ

Η Πάτρα στο κέντρο της διαθέτει πυκνό οδικό δίκτυο που μοιάζει με κάνναβο, δηλαδή κάθετους παράλληλους δρόμους που τέμνουν οριζόντιους παράλληλους δρόμους ενώ όσο απομακρύνεται κανείς από το κέντρο οι δρόμοι γίνονται πιο δαιδαλώδεις με αποτέλεσμα να δημιουργούνται πολλές στροφές και αδιέξοδοι. Η αιτία που το οδικό δίκτυο έχει τη μορφή κάνναβου είναι το Σχέδιο Βούλγαρη, που αναφέραμε παραπάνω, τα ορθογώνια οικοδομικά τετράγωνα με τους εσωτερικούς κοινόχρηστους υπαιθρίους κήπους δημιούργησαν άλλα ορθογώνια από δρόμους για να δημιουργηθεί το σημερινό σύστημα κυκλοφορίας της πόλης.

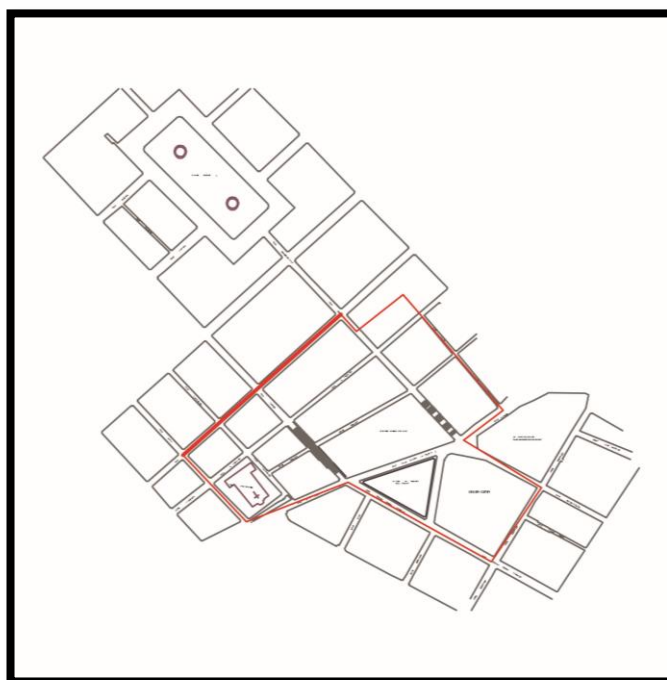
Οι περισσότεροι δρόμοι είναι μονόδρομοι και έχουν διαφορετική κατεύθυνση ένας παρά ένας, έτσι με αυτή τη λειτουργία των δρόμων θα μπορούσε κανείς να πει πως κάθε οικοδομικό τετράγωνο μοιάζει με πλατεία. Λίγοι οδοί είναι διπλής κυκλοφορίας ανάμεσα σε αυτούς ανήκουν η οδός Αγίου Νικολάου και η οδός Γούναρη, οι δύο αυτοί δρόμοι είναι βασικοί για τη κυκλοφορία της πόλης καθώς ενώνουν το κέντρο της με τις περιφερειακές περιοχές της Πάτρας και το Τ.Ε.Ι. . Άλλος ένας διπλός δρόμος είναι η οδός Ακτής Δημέων που είναι συνέχεια της παραλιακής οδού Όθωνος και Αμαλίας και ενώνει το κέντρο με τη περιοχή Παραλία και άλλες παραλιακές περιοχές που βρίσκονται προς αυτή την κατεύθυνση.

ΟΡΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Στις δύο εικόνες που ακολουθούν οριοθετούμε τη περιοχή με την οποία θα ασχοληθούμε. Οι κινήσεις μας θα είναι εντός των συγκεκριμένων ορίων, όπως και όλες οι επεμβάσεις.

ένα θετικό χώρο με σαφές σχήμα και ζωτικότητα.

ΣΧΕΔΙΟ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΡΩΜΑΪΚΟΥ ΣΤΑΔΙΟΥ ΠΡΙΝ ΤΙΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ

Το παραπάνω σχέδιο απεικονίζει τη κατανομή των κτιρίων και των οικοδομικών τετραγώνων στη περιοχή του Ρωμαϊκού Σταδίου σήμερα. Υπάρχει προσανατολισμός για την υπόδειξη του βορρά και έχει σχεδιαστεί και υπόμνημα στο οποίο εξηγείται τι συμβολίζει κάθε χρώμα ή διαγράμμιση που έχει χρησιμοποιηθεί στο σχέδιο.

Με **κόκκινο** χρώμα απεικονίζονται τα σημεία της περιοχής όπου ήδη φαίνονται κομμάτια του μνημείου και δε χρειάζονται ιδιαίτερες διαδικασίες πέρα από τη πιο αναλυτική ανασκαφή και έπειτα τη συντήρηση.

Με **πράσινη διαγράμμιση** συμβολίζονται οι υπαίθριοι χώροι, οι χώροι στάθμευσης οχημάτων και οι αλάνες όπου είναι εύκολο να γίνει ανάδειξη του μνημείου σε σύγκριση με άλλες κατηγορίες εφόσον αυτό που χρειάζεται είναι η ανασκαφή.

Η **γκρι απόχρωση** τοποθετήθηκε στα κτίσματα που έχουν παραμεληθεί από τους πολίτες έχουν κατεστραμμένες στέγες και παράθυρα ενώ ταλαιπωρούνται από σκουριά και υγρασία.

Στη **μπεζ** απόχρωση κατανέμονται κτίρια διατηρητέα, δηλαδή κτίρια που έχουν ιστορική σημασία ή αντιπροσωπεύουν κάποιο συγκεκριμένο αρχιτεκτονικό ρυθμό. Σε αυτή τη περίπτωση γίνεται μελέτη για το πόσο υψηλή είναι η σημασία αυτών των κτισμάτων και ανάλογα με το αποτέλεσμα είτε παραμένουν στο χώρο και συντηρούνται είτε κατεδαφίζονται.

Το **μωβ** έχει χρησιμοποιηθεί στα κτίσματα που είναι δύσκολο να κατεδαφιστούν είτε γιατί έχουν κάνει πρόταση για απόταξη, είτε κατοικούνται και επειδή κάποια από αυτά δεν επηρεάζουν ιδιαίτερα το συνολικό έργο.

ΘΕΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΟ ΡΩΜΑΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ

ΘΕΤΙΚΑ

1. Το μνημείο βρίσκεται σε κεντρικό σημείο της πόλης στοιχείο που το κάνει εύκολα προσιτό για τους πολίτες και τους τουρίστες,
2. Μετά την επίσκεψη στο μνημείο αρκετοί επισκέπτες θα μπούνε στη διαδικασία να επισκεφτούν και το αρχαιολογικό μουσείο. Πολλά ψηφιδωτά, ρωμαϊκά αντικείμενα και στοιχεία, που έχουν βρεθεί κατά καιρούς, φυλάσσονται μέσα στις αίθουσες του μουσείου.
3. Λόγω του τουρισμού που θα προκαλέσει το άνοιγμα του αρχαιολογικού χώρου, θα ευνοηθεί οικονομικά η Πάτρα αλλά και η χώρα μας. Σε αυτό θα βοηθήσει και η μεγάλη ποικιλία μαγαζιών που διαθέτει το κέντρο της πόλης (καφετέριες, εστιατόρια, φούρνοι κ.α.).

ΑΡΝΗΤΙΚΑ

1. Το μουσείο είναι μακριά από τη περιοχή που βρίσκεται το στάδιο, χρειάζεται όχημα για να καλυφθεί σύντομα η απόσταση ή η χρήση αστικού λεωφορείου.
2. Μπορεί να είναι εύκολα προσβάσιμο επειδή είναι στο κέντρο αλλά δέχεται και τα αρνητικά στοιχεία του κέντρου όπως κίνηση-ηχορύπανση.
3. Δεν υπάρχει αρκετή πανίδα στη περιοχή αυτή αλλά και γενικότερα στο κέντρο της πόλης για αυτό το λόγο εμείς θα προσπαθήσουμε στις αλλαγές που θα κάνουμε να το εξαλείψουμε αυτό το αρνητικό.
4. Δεν είναι προσιτό σε ανθρώπους με ειδικές ανάγκες ή κινητικά προβλήματα, διότι υπάρχουν σκάλες χωρίς ράμπες, υπάρχουν λακκούβες και ανωμαλίες στο πεζοδρόμιο..
5. Δεν είναι δυνατός ο αποκλεισμός για την ασφάλεια του έργου με κάγκελα, διότι οι πεζοδρόμοι που το περικυκλώνουν χρησιμοποιούνται καθημερινά από τους πολίτες και τους φοιτητές. Αν απομονωθεί η περιοχή θα χάσει τη χάρη που του προσφέρουν οι πολίτες που κάθονται στα σκαλιά της οδού Γεροκωστοπούλου κάθε βράδυ.
6. Η περιοχή αυτή με τους στενούς πεζοδρόμους, τις δύο μνημειώδη σκάλες και τις πολλές πολυκατοικίες δεν επιτρέπει πολλές και μεγάλες αλλαγές. Οι αλλαγές περιορίζονται στην ανανέωση των πεζοδρόμων και της πλατείας. Σκοπός είναι να ανέβει το επίπεδο της περιοχής, να χρησιμοποιηθούν παραμελημένα κομμάτια της πόλης και να προστεθούν στοιχεία όπως παγκάκια, κάδοι απορριμμάτων και ποδηλατοδρόμοι. Στοχεύουμε σε μία γειτονιά με ευρωπαϊκά πλαίσια και κανόνες.

ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΟΙΚΟΠΕΔΩΝ ΣΕ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ

Για το διαχωρισμό των οικοπέδων στη περιοχή που θέλουμε να αναδειχθεί το ρωμαϊκό στάδιο συμβουλευτήκαμε το Υπουργείο Πολιτισμού και το σχέδιο το οποίο μας εμπιστεύτηκε. Σύμφωνα με το σχέδιο αυτό δημιουργήσαμε τέσσερις κατηγορίες με σκοπό να οργανώσουμε και να διαχωρίσουμε τα οικόπεδα της περιοχής αυτής ανάλογα με τη σημασία τους και τη χρήση τους.

α) ΑΔΟΜΗΤΑ ΟΙΚΟΠΕΔΑ ΟΠΟΥ ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΑΝΑΔΕΙΧΘΟΥΝ ΕΥΚΟΛΑ

1. Αλ.Υψηλάντου 158 και Γεροκωστοπούλου 46 2. Αλ.Υψηλάντου 156 και Γεροκωστοπούλου 41 3. Αλ.Υψηλάντου 171 και Γεροκωστοπούλου 45

Σε αυτή τη κατηγορία ξεχωρίσαμε ανήκουν τρεις συγκεκριμένοι τύποι οικοπέδων. Οικόπεδα όπου ήδη φαίνεται πως υπάρχουν αρχαία από κάτω και χρειάζεται να γίνει η ανάδειξη σωστά, εγκαταλειμμένα οικόπεδα με απλή περίφραξη, είτε οικόπεδα που τώρα χρησιμοποιούνται ως αλάνες για στάθμευση αυτοκινήτων.

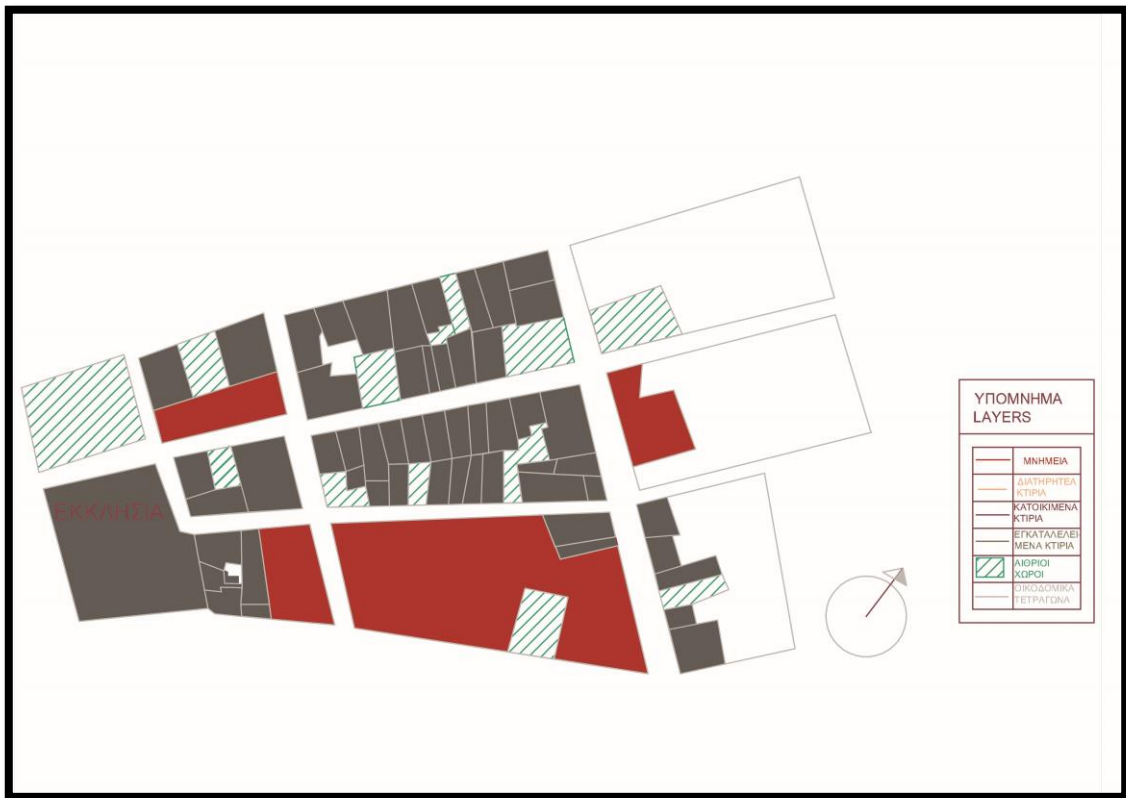
Σε αυτό το τύπο των οικοπέδων η ανάδειξη των αρχαιοτήτων αποτελεί σχετικά εύκολη διαδικασία σε σύγκριση με άλλες περιπτώσεις οικοπέδων. Οι ενέργειες που πρέπει να γίνουν είναι η ανασκαφή για να αναδειχθεί η αρχαιότητα που βρίσκεται από κάτω, έπειτα απαραίτητη είναι η εκκαθάριση από τα χώματα, το γρασίδι, η απομάκρυνση της σκουριάς

1.Αλ.Υψηλάντου 172-174
2.Ηφαίστου 54
3.Ηφαίστου 52-54
4.Αλ.Υψηλάντου 199

εάν υπάρχει και άλλων επικίνδυνων ζωντανών μικροοργανισμών για το μνημείο. Μόλις ολοκληρωθεί το στάδιο του καθαρισμού γίνεται μελέτη για το προσδιορισμό του μνημείου, δηλαδή διευκρινίζεται η ταυτότητα των αρχαίων σε πιο κομμάτι και πια όψη του ρωμαϊκού σταδίου ανήκουν. Τέλος λαμβάνονται μέτρα για τη συντήρηση των αρχαιοτήτων από το περιβάλλον, από τις επιρροές της πόλης, από ζιζάνια και άλλους μικροοργανισμούς.

Μετά τη διαμόρφωση αυτών των οικοπέδων θα μπορούν μαζί με τις ήδη διαμορφωμένες αρχαιότητες να δημιουργήσουν μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα για το ρωμαϊκό στάδιο και για την τότε ρωμαϊκή πολιτεία.

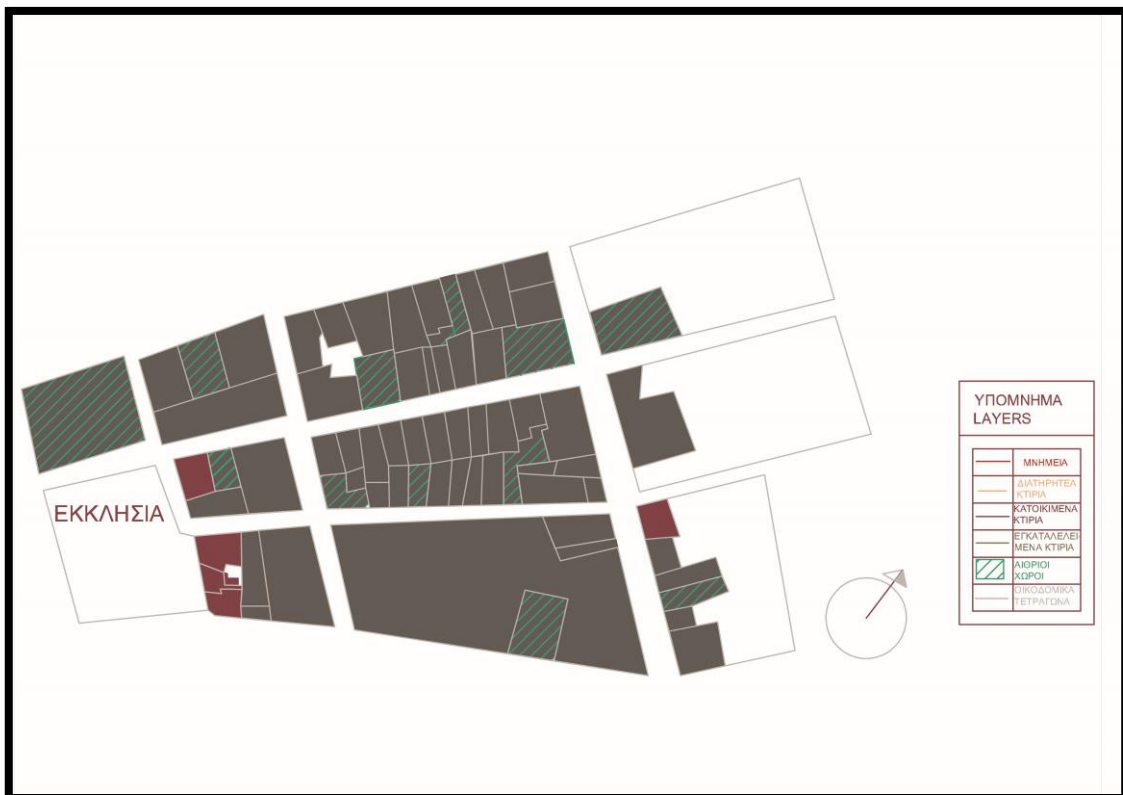

β) ΔΟΜΗΜΕΝΑ ΟΙΚΟΠΕΔΑ ΜΕ ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΑ ΚΤΙΡΙΑ

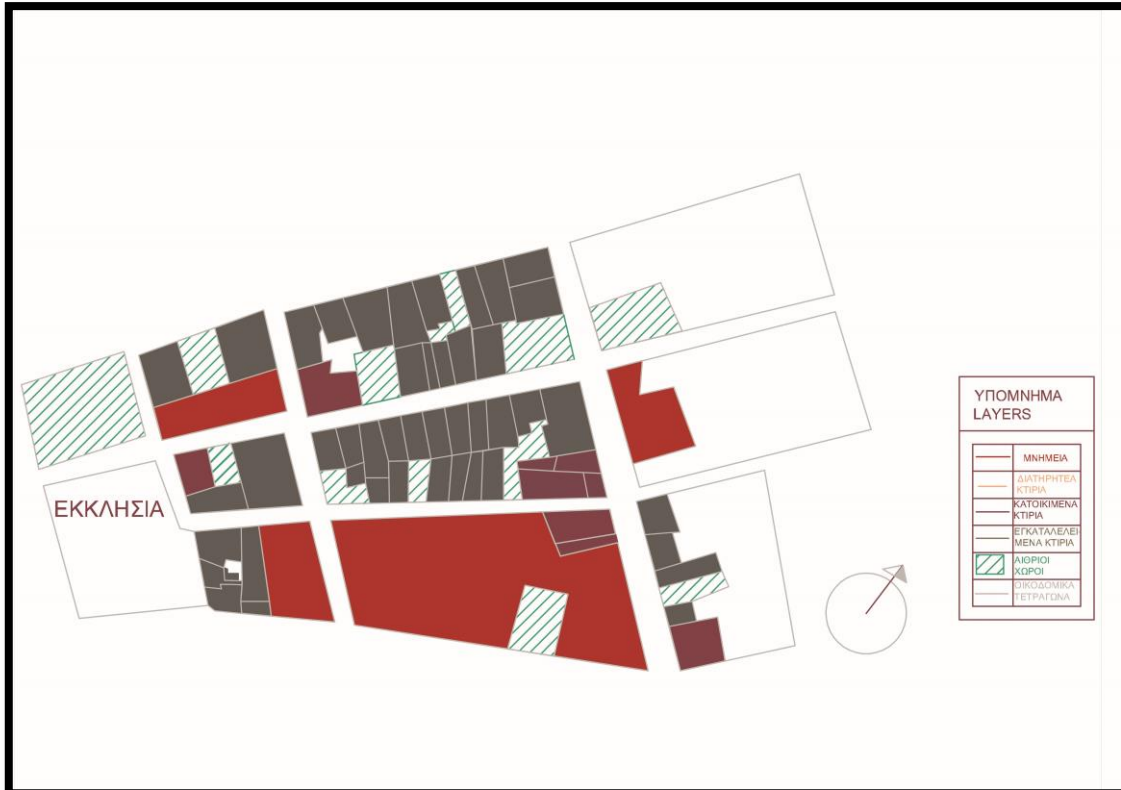
Σε αυτή τη κατηγορία ανήκουν κτίρια για τα οποία έγινε πρόταση απόταξης, και κτίρια ιστορικής σημασίας, όπως επίσης και τα σκαλιά στις οδούς Γεροκωστοπούλου και Πατρέως. Το μόνο που μπορεί να γίνει είναι η τοποθέτηση ενημερωτικής πινακίδας με αναπαραστάσεις του αντίστοιχου αρχαιολογικού σημείου που βρίσκεται κάτω από τα θεμέλια τους.

Τα κτίρια που προτάθηκαν για απόταξη από το έργο είναι τα εξής:

1. Αριστερά το κτίριο της εφορίας στην οδό Αλεξάνδρου Υψηλάντου 201.
2. Δεξιά στην οδό Παντανάσσης 93-104 πολυκατοικίες που είναι δύσκολο να κατεδαφιστούν λόγω της λειτουργικότητας που έχουν για τους πολίτες της Πάτρας. Επιπλέον δεν βρίσκονται στο κεντρικό κομμάτι του μνημείου όπως υπολογίζεται.
3. Τέλος το κτίριο στη γωνία των οδών Γεροκωστοπούλου 53 και Ηφαιστού 41.

γ) ΔΟΜΗΜΕΝΑ ΟΙΚΟΠΕΔΑ ΜΕ ΚΤΙΡΙΑ ΜΗ ΑΞΙΟΛΟΓΑ

Προσθέσαμε σε αυτή τη περίπτωση πολυκατοικίες, που είναι μη αξιόλογα κτίρια μεν αλλά κατοικήσιμα κτίρια δε, αναπόσπαστα κομμάτια της κοινωνίας δηλαδή. Προτείνουμε στις πολυκατοικίες να διαμορφωθεί το ισόγειό τους (όπως του νέου κτηρίου της Εθνικής Τράπεζας στην πλατεία Κοτζιά στην Αθήνα και σε άλλα κτίρια κατά την Ελλάδα), ώστε να είναι επισκέψιμες οι αρχαιότητες, ενώ για τις άλλες δύο περιπτώσεις προτείνουμε την κατεδάφιση τους ώστε να συνδυαστούν με τα αδόμητα οικόπεδα που αναφέρθηκαν παραπάνω.

Στη συγκεκριμένη κατηγορία εντάξαμε ξανά το κτίριο της Εφορίας στην οδό Αλεξάνδρου Υψηλάντου 201, διότι παρά την πρόταση απόταξη που έγινε μπορεί να εγκριθεί η πρόταση για τη διαμόρφωση του ισογείου με γυάλινη κατασκευή έτσι ώστε να αναδεικνύονται τα αρχαία που βρίσκονται από κάτω.

Πολυκατοικία στη γωνία των οδών Αλεξάνδρου Υψηλάντου και Πατρέως.

ΕΠΕΜΒΑΣΗ

ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΙΣΟΓΕΙΟΥ ΧΩΡΟΥ

Στο ισόγειο κατοικήσιμων κτιρίων προτείνεται η διαμόρφωση του ισόγειου χώρου με μια γυάλινη κατασκευή που θα αναδεικνύει τα αρχαιολογικά ευρήματα που βρίσκονται από κάτω και θα μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τους ανθρώπους που ζούνε στο κτίριο αλλά και για εκείνους που θέλουν να επισκεφτούν το μνημείο.

Παρόμοιες κατασκευές έχουν γίνει στο Μουσείο της Ακρόπολης, και στο κτίριο της Εθνικής Τράπεζας στη πλατεία Κοτζιά της Αθήνας, αλλά και σε διάφορες άλλες κατοικίες στην Αθήνα.

Πιο συγκεκριμένα για τις γυάλινες κατασκευές:

- Κατασκευάζονται από γυαλί ασφαλείας με ειδική επεξεργασία για να μη χαράζονται και τοποθετούνται σε κάθε εσωτερικό και εξωτερικό χώρο.
- Χρησιμοποιούνται υαλοπίνακες με πολλά στρώματα που ξεκινούν από τα 10X10 mm securit triplex και φτάνουν έως τα 40mm.
- Ο συνηθέστερος τρόπος τοποθέτησης γυάλινων δαπέδων είναι με στερέωση των υαλοτεμαχίων σε μεταλλικό κάναβο στοιχείων. Η στήριξη των υαλοτεμαχίων γίνεται απευθείας επάνω στο μέταλλο, πάντα παρεμβάλλεται ειδική δομική σιλικόνη με αντοχή στη τριβή και την υπεριώδη ακτινοβολία ή κάποιο άλλο ελαστικό παρέμβυσμα εάν πρόκειται για εξωτερικό χώρο.
- Ο μεταλλικός οργανισμός στήριξης θα πρέπει να παρέχει στήριξη τουλάχιστον στις δύο απέναντι πλευρές του υαλοτεμαχίου και το ελάχιστο πλάτος στήριξης να είναι πάχους 20 με 30cm. Ο μεταλλικός οργανισμός μπορεί να είναι από χάλυβα ή αλουμίνιο, ενώ συχνά τα στοιχεία σύνδεσης είναι από ανοξείδωτο χάλυβα και συνεισφέρουν στην αισθητική του συστήματος.

Βέβαια πριν την εφαρμογή του γυάλινου δαπέδου θα απαιτείται μελέτη του κτιρίου και της αντοχής του ώστε το επιπλέον φορτίο της κατασκευής να μην προκαλέσει ζημιές στο ήδη υπάρχον κτίριο.

δ) ΔΟΜΗΜΕΝΑ ΟΙΚΟΠΕΔΑ ΟΠΟΥ ΔΕΝ ΕΧΟΥΝ ΓΙΝΕΙ ΑΝΑΣΚΑΦΕΣ

Σε αυτή τη κατηγορία προσθέσαμε περιπτώσεις από δομημένα οικόπεδα, όπου δεν έχουν γίνει ανασκαφές, αλλά βρίσκονται ανάμεσα σε άλλα όπου έχουν βρεθεί αρχαιότητες και επομένως μπορούν να επισημανθούν ως πιθανά να κρύβουν αρχαιότητες. Ειδικότερα στοχεύσαμε κτήρια που από πάνω είναι μικρά, επομένως έχουν ρηχά θεμέλια και οι αρχαιότητες μπορεί να έχουν διατηρηθεί. Οι περισσότερες περιπτώσεις που βρήκαμε σε αυτή τη κατηγορία ήταν εγκαταλελειμμένα κτίρια-ταλαιπωρημένα κτίρια, όπου μεγάλο τμήμα τους ήταν είτε σαπισμένο είτε σκουριασμένο.

Εικόνα 1

Εικόνα 1

Εικόνα 2

Εικόνα 1: Οδός Αλεξάνδρου Υψηλάντου εγκαταλελειμμένα μονόροφα Εικόνες 2 και 3: Οδός Ηφαίστου

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΤΑ ΤΟ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟ ΤΩΝ ΟΙΚΟΠΕΔΩΝ ΣΕ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ

Στο παρακάτω σχέδιο έχει η ανασχεδιαστεί η περιοχή που μελετάμε και αναδεικνύονται οι αλλαγές που έχουν εφαρμοστεί. Οι περιοχές με τη χωματώδη απόχρωση είναι το κομμάτι του μνημείου που πλέον δε καλύπτεται από κτίρια και οικόπεδα. Με μπλε αποχρώσεις συμβολίζονται οι οδοί και οι διαδρομές που μπορεί να ακολουθήσει κάποιος για να επισκεφτεί το μνημείο. Με πράσινο χρώμα συμβολίζονται οι περιοχές πράσινου και ανάπαυσης. Με το μπορντό χρώμα δείχνουμε τα κτίρια που αφαιρέθηκαν από το στάδιο της κατεδάφισης ενώ οι γκρι εκτάσεις είναι έξω από τα πλαίσια των επεμβάσεων που κάναμε εμείς.

Η ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ

Μετά το διαχωρισμό των οικοπέδων, η περιοχή γύρω από το ρωμαϊκό στάδιο άλλαξε, αφαιρέθηκαν τα οικόπεδα που κάλυπταν στοιχεία για το ρωμαϊκό στάδιο και υπάρχει πλέον η δυνατότητα να γίνουν οι ανασκαφές, δημιουργήθηκαν νέοι χώροι εκπαιδευτικού χαρακτήρα για το μνημείο αλλά και παράλληλα χώροι για να ξεκουράζονται οι επισκέπτες. Η περιοχή έχει αρχίσει να λειτουργεί ως ένα σύνολο, αλλά μοιάζει περισσότερο με κουκίδες από παιδικό σκίτσο που πρέπει να ενωθούν με μία γραμμή από μολύβι ή στυλό. Έτσι είναι προφανές πως χρειάζεται η διαμόρφωση ενός περιπάτου με στόχο, να ενώσει όλα τα σημεία που αναφέρονται στο μνημείο, να τα παρουσιάσει διαδοχικά στον περιπατητή και να του αφήσει μια συνολική εικόνα για την ιστορία και την αξία του τόπου χαραγμένη στο μυαλό.

Με αφορμή το περίπατο που θέλουμε να διαμορφώσουμε στο κέντρο της Πάτρας, και τη κεντρική μας ιδέα-παρτί ανατρέξαμε στο μεγάλο έργο του αρχιτέκτονα Δημήτρη Πικιώνη, το Περίπατο στο λόφο του Φιλοπάππου.

ΠΟΙΟΣ ΗΤΑΝ Ο ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΙΚΙΩΝΗΣ

Ο Δημήτρης Πικιώνης γεννήθηκε το 1887 στο Πειραιά, οι γονείς του είχαν καταγωγή από τη Χίο. Από μικρός είχε κλίση προς τις καλές τέχνες, το 1906 ξεκίνησε τις σπουδές του στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο και η αγάπη του για τη ζωγραφική τον οδήγησε να παρακολουθεί μαθήματα με το καλλιτέχνη Κωνσταντίνο Παρθένη. Το 1908 πήρε το δίπλωμα του ως πολιτικός μηχανικός και με καθοδήγηση του Παρθένη έφυγε για το Μόναχο της Γερμανίας εκεί αφοσιωθεί και στη τέχνη του ελεύθερου σχεδίου και στη γλυπτική ενώ ταυτόχρονα παρακολουθούσε μουσεία και πίνακες άλλων καλλιτεχνών. Αμέσως μετά έφυγε για το Παρίσι όπου έλαβε μαθήματα σχεδίου και ζωγραφικής στη περίφημη σχολή Académie de la grande Chaumière και μαθήματα αρχιτεκτονικής σύνθεσης στη Σχολή καλών τεχνών του Παρισιού. Λίγο πριν την επιστροφή του στην Ελλάδα, το 1912, ο Πικιώνης σε μια από τις τελευταίες του συναντήσεις, με τον φίλο του, τον Ντε Κίρικο, ο οποίος επίσης βρισκόταν στο Παρίσι, ήταν ο πρώτος που είδε από κοντά τα πρώτα του ντισεϊκά μεταφυσικά έργα. Στη συνέχεια τα έργα αυτά έγιναν διάσημα ως Scuola Metafisica.

Την ίδια χρονιά, το 1912, ο Πικιώνης πήρε μέρος στους Βαλκανικούς πολέμους. Αποστρατεύτηκε για να αφοσιωθεί ξανά στην Αρχιτεκτονική. Μέχρι το 1925 που παντρεύτηκε την Αλεξάνδρα Αναστασίου, είχε καταφέρει να σχεδιάσει διάφορες κατοικίες της Αίγινας και τέθηκε επιμελητής σε μαθήματα Μορφολογίας της Αρχιτεκτονικής και Ρυθμολογίας του καθηγητή Αναστασίου Ορλάνδου. Το 1932 σχεδίασε το Δημοτικό Σχολείο στα Πευκάκια του Λυκαβηττού, ένα από τα πιο σημαντικά έργα του, ανήκει στα έργα του ελληνικού μοντερνισμού. Αποτελείται από ξεκάθαρους χώρους κλειστούς και υπαίθριους. Το κτίριο κτίστηκε με βάση τις γερμανικές θεωρίες του Μπαουχάους που χαρακτηρίζονται από τον ορθολογισμό και τη λειτουργικότητα των χώρων μεταξύ του, με πολλούς ελεύθερους χώρους και αίθουσες με πολύ φως.

Το 1935 με 1937 ασχολήθηκε στο καλλιτεχνικό περιοδικό το 3ο Μάτι, μαζί με το φίλο του Χατζηκυριάκο Γκίκα. Το 1951 με 1957 ολοκλήρωσε πολλά γνωστά έργα ανάμεσα σε αυτά η Διαμόρφωση του αρχαιολογικού χώρου γύρω από την Ακρόπολη και του λόφου του Φιλοπάππου, το Δασικό χωριό στο Περούλι, η Έπαυλη του Χ. Ποταμιανού και άλλα έργα. Το 1958 ολοκλήρωσε τη 35η θητεία του ως καθηγητής στο ΕΜΠ και αποσύρθηκε. Το 1966 εκλέχθηκε τακτικό μέλος της Ακαδημίας Αθηνών.

Στις 28 Αυγούστου του 1968 έφυγε από τη ζωή στη Αθήνα.

Ο ΠΕΡΙΠΑΤΟΣ ΣΤΟ ΛΟΦΟ ΦΙΛΟΠΑΠΠΟΥ

Ο Δημήτρης Πικιώνης για το έργο αυτό πέρασε είτε μαζί με τον Κωνσταντίνο Καραμανλή, είτε μόνος του ώρες περπατώντας και μελετώντας το λόφο του Φιλοπάππου ήξερε πως ήταν σημαντικό να πετύχει στο έργο του τις σωστές οπτικές γωνίες ώστε να φαίνονται καλά οι όψεις του Παρθενώνα. Η οπτική αντίληψη ήταν το βασικό συνθετικό στοιχείο του έργου και για αυτό πολλοί χώροι γύρω από το λόφο διαμορφώθηκαν έτσι ώστε να οδηγούν το μάτι του επισκέπτη ακριβώς επάνω στην Ακρόπολη, χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ο υπαίθριος χώρος του Αγίου Δημητρίου όπου οι αρμοί της ταπητόστρωσης οδηγούν το βλέμμα στο Παρθενώνα. Ακόμα η κεκλιμένη στέγη ενός καφενείου είναι μια λεπτομέρεια που στρέφεται προς την Ακρόπολη. Το επόμενο σημαντικό χαρακτηριστικό του έργου που φαίνεται πως χρησιμοποίησε ο Πικιώνης είναι στο στοιχείο της φύσης, ο αρχιτέκτονας σεβάστηκε τη φύση του λόφου και χωρίς να καταστρέψει τη βλάστηση του τόπου δημιούργησε τους χώρους του περιπάτου όσο πιο φυσικά γίνεται για να ανάδειξη το μνημείο.

Οι δύο σπειροειδείς διαδρομές που δίνουν μορφή στο έργο, έχουν αντικριστές αφετηρίες η μία στη συμβολή του Διονυσίου Αρεοπαγίτου και αντίστοιχα η άλλη στη συμβολή του απόστολου Παύλου. Η μία ανεβαίνει το λόφο της Ακρόπολης έως το ναό της Αθηνάς. Η δεύτερη απομακρύνεται και δημιουργεί δύο σημεία θέασης όπου φαίνεται η κύρια όψη του Παρθενώνα, η μία περιοχή είναι στου Λουμπαρδιάρη και η άλλη στο Άνδηρο. Τα καθίσματα στο Άνδηρο είναι τοποθετημένα έτσι ώστε να έχουν με ευκολία θέα προς τα Προπύλαια.

Αξίζει να σημειωθεί πως όταν ο Πικιώνης πλέον ολοκλήρωσε και παρέδωσε το έργο στον Κωνσταντίνο Καραμανλή το 1957, όλα τα στοιχεία του λόφου μνημεία, κτίσματα, φύση είχαν γίνει ΕΝΑ και από τότε μέχρι και σήμερα προκαλούν ΔΕΟΣ σε όλους, που σταματούν να πάρουν “μια ανάσα” .

Όπως ο Δημήτρης Πικιώνης, έτσι και εμείς αφιερώσαμε χρόνο στο να περπατήσουμε στο κέντρο της Πάτρας γύρω από το Αμφιθεατρικό στάδιο, βγάλαμε φωτογραφίες όπου ήταν σημαντικό και προσπαθήσαμε να δούμε τη περιοχή από το μάτι του επισκέπτη,

σημειώσαμε τα θετικά και τα αρνητικά της περιοχής και δημιουργήσαμε με τη φαντασία μας τη διαδρομή που θα θέλαμε να είχαμε ακολουθήσει από την αρχή μέχρι το τέλος ώστε να μείνει αυτή η εμπειρία αξέχαστη.

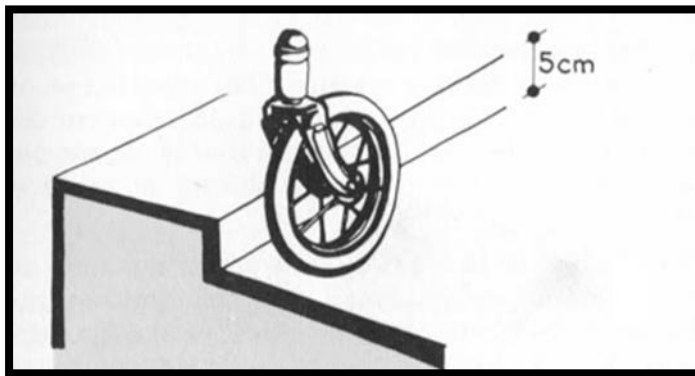
Αναλυτική περιγραφή των οδών, χαρακτηριστικά αυτών και αλλαγές

Αφετηρία για το περίπατο που σχεδιάσαμε θα είναι η κεντρική πλατεία της πόλης, πλατεία Γεωργίου, η διαδρομή θα ανεβαίνει την οδό Γεροκωστοπούλου που θα είναι ανανεωμένη και διαμορφωμένη κατάλληλα για να μπορεί να χρησιμοποιηθεί από ανθρώπους με κινητικές δυσκολίες, ΑΜΕΑ.

Οδοί:

Οδός Γεροκωστοπούλου: Στην Οδό Γεροκωστοπούλου θα είναι διαμορφωμένη εκ νέου η πλακόστρωση της. Προτείνουμε να αφαιρεθεί ο υπερυψωμένος διάδρομος με σκαλοπάτια που υπάρχει στη μέση του δρόμου καθώς δεν προσφέρει ούτε κάποια παραπάνω λειτουργικότητα στη διάβαση του δρόμου αλλά ούτε και ομορφαίνει το περιβάλλοντα χώρο. Χαρακτηριστικό της οδού είναι η ιστορικής σημασίας σκάλα που ενώνει το άνω κέντρο της πόλης με το κάτω κέντρο της πόλης, η σκάλα θα μείνει ανέγγιχτη από εμάς λόγω της σημασίας της. Δίπλα στη σκάλα υπάρχει και άλλη σκάλα από τσιμέντο εκεί προτείνουμε τη απομάκρυνση των σκαλοπατιών. Προτείνουμε να αντικατασταθεί το κομμάτι της σκάλας από τσιμέντο με ειδική πρόσβαση και μεταφορά για ΑΜΕΑ εάν δεν εγκρίνεται η πρόταση αυτή, εναλλακτικά προτείνουμε τη διαμόρφωση του χώρου με παγκάκια και ενημερωτικές πινακίδες.

Πιο συγκεκριμένα για τη πρόταση που αφορά τα ΑΜΕΑ:

Σύμφωνα με τον κανονισμό ισχύουν για τις ράμπες ΑΜΕΑ :

i) Ελάχιστο ανεμπόδιο πλάτος 1,20μ.

ii) κλίση από 1:15 (6%) για μήκος ράμπας μέχρι 5μ

και 1:20 (5%) για μήκος ράμπας μεγαλύτερο από 5μ.

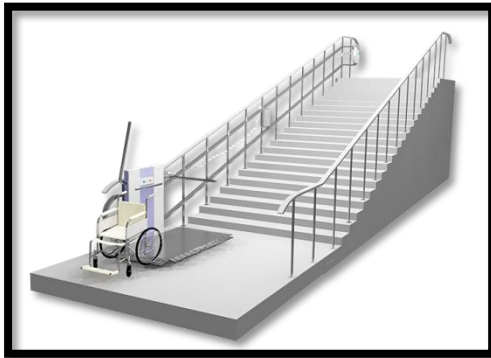
iii) περίζωμα εκατέρωθεν του κεκλιμένου επιπέδου με ελάχιστο ύψος 0,15μ και χειρολισθήρα σε ύψος μεταξύ των 0,80μ και 0,90μ και στις δύο πλευρές και η διάμετρος του χειρολισθήρα πρέπει να είναι 0,05μ.

iv) Στην αρχή και στο τέλος κάθε κεκλιμένου επιπέδου υπάρχει πλατύσκαλο με ελάχιστο ανεμπόδιο μήκος 1,20μ και πλάτος το πλάτος της ράμπας.

Η διαφορά ύψους από την αρχή της σκάλας στην οδό Γεροκωστοπούλου μέχρι το τέρμα της σκάλας στην οδό 25^{ης} Μαρτίου είναι περίπου 36 μέτρα που καθιστά αδύνατη τη τοποθέτηση ράμπας με τις παραπάνω προδιαγραφές.

Οπότε καταφεύγουμε σε άλλες λύσεις:

Η πρώτη λύση είναι η τοποθέτηση ειδικού μηχανήματος όπως αυτό που φαίνεται στην εικόνα αποτελεί τη εύκολη λύση το μηχάνημα στηρίζεται σε ειδική κουπαστή της σκάλας και διαθέτει πλατφόρμα για να κάθεται το κάθισμα του ΑΜΕΑ όσο είναι σε άνοδο ή κάθοδο.

ΑΡΝΗΤΙΚΑ

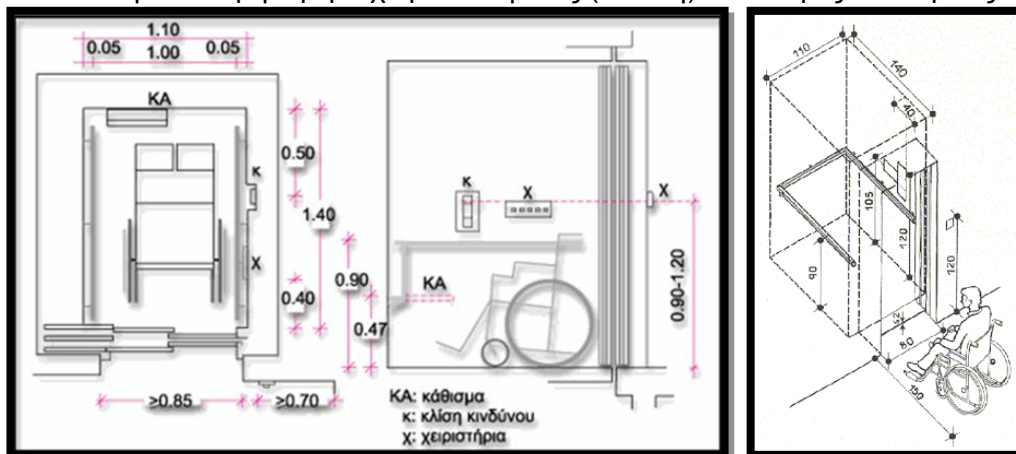
1. Χρειάζεται να υπάρχει κάποιος ειδικός για να χειρίζεται το μηχάνημα να το συντηρεί και να προσέχει τον επιβάτη.
2. Δεν βολεύει εάν υπάρχει συνωστισμός.

Η δεύτερη λύση είναι η τοποθέτηση ανελκυστήρα, δηλαδή να ανασκαφεί από την αρχή της σκάλας μέχρι το τέλος το κομμάτι που υπάρχει τσιμέντο, έτσι θα δημιουργηθεί ένας διάδρομος και στο τέλος του διαδρόμου να τοποθετηθεί ο ανελκυστήρας. Το πλάτος στο σημείο αυτό είναι 2,80 ενώ το μήκος είναι απεριόριστο στη προκειμένη περίπτωση που σημαίνει ότι θα είναι μέσα στα πλαίσια των κανονισμών.

Όπου υπάρχουν ανελκυστήρες

- i) η είσοδος / έξοδος στο θάλαμο ανελκυστήρα είναι προσβάσιμη σε ανάπηρα πρόσωπα
- ii) η θύρα εισόδου του ανελκυστήρα έχει τουλάχιστον καθαρό άνοιγμα 0,80 μ.
- iii) ο ανελκυστήρας έχει καθαρές εσωτερικές διαστάσεις θαλάμου τουλάχιστον 1,40 μ. μήκος και 1,10 πλάτος.

Νοείται ότι όταν η οικοδομή αφορά χώρο νοσηλείας (κλινική) οι καθαρές εσωτερικές

διαστάσεις του θαλάμου του ανελκυστήρα είναι τουλάχιστον 2,20μ μήκος και 1,10 μ πλάτος.

Νοείται ότι τα κομβία ελέγχου έχουν ηχητική, ανάγλυφη και οπτική σήμανση. Σε κάθε ανελκυστήρα τοποθετείται τηλεφωνική συσκευή σε ύψος 1.05μ έως 1,30 μ και 0,40 μ από τη θύρα, η οποία είναι συνδεδεμένη με το τηλεπικοινωνιακό δίκτυο και προγραμματισμένη να επικοινωνεί με τον υπεύθυνο συντήρησης του ανελκυστήρα και/ή την αστυνομία και/ή την πυροσβεστική υπηρεσία.

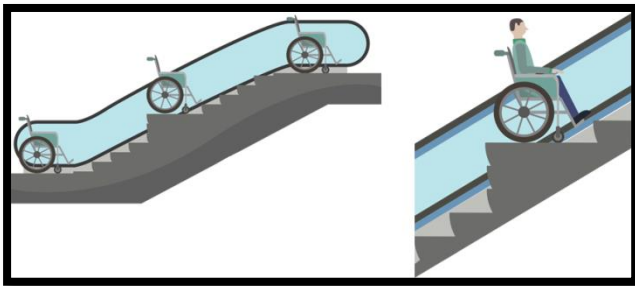
ΑΡΝΗΤΙΚΑ

- 1) Πολύ πιο δύσκολη εγκατάσταση.
- 2) Πάλι υπάρχει θέμα με το συνωστισμό.

ΘΕΤΙΚΑ

- 1) Δεν απαιτεί να υπάρχει κάποιος ειδικός για να χειρίζεται τον ανελκυστήρα.
- 2) Τη συντήρηση μπορεί να την αναλάβει η πόλη όποτε χρειάζεται.
- 3) Το κομμάτι που θα ανασκαφεί μπορεί να λειτουργήσει και ως σημείο εισόδου στο μνημείο αργότερα.
- 4) Με τη χρήση γεννήτριας δεν υπάρχει κίνδυνος να μείνει ακίνητος ο ανελκυστήρας από διακοπή ρεύματος.

Τρίτη λύση είναι η ηλεκτρική ράμπα ή ηλεκτρική σκάλα που διαμορφώνεται έτσι ώστε να μπορεί να χωρέσει το αμαξίδιο του αμέα:

Αλλά δεν ξέρουμε τι επιπτώσεις θα έχει για το μνημείο λόγω των δονήσεων που προκαλεί, επιπλέον εξακολουθεί να θεωρείται η πιο επικίνδυνη λύση για ΑΜΕΑ και δεν αποτελεί οικονομική λύση.

Οδός 25^{ης} Μαρτίου: Η οδός αυτή βρίσκεται πάνω από όλο τον αρχαιολογικό χώρο και ενώνει τις δύο ιστορικές σκάλες έτσι ώστε να δημιουργείται ένα μεγάλο Π μεταξύ των οδών Γεροκωστοπούλου-25^{ης} Μαρτίου-Πατρέως. Η επόμενη οδός που συναντά η 25^η Μαρτίου είναι η οδός Παντάνασσα δίπλα ακριβώς από την Χριστιανική εκκλησία Παντάνασσα. Η οδός Παντάνασσα αποτελεί πεζόδρομο για τη Πάτρα και προχωράει περιμετρικά της εκκλησίας «την αγκαλιάζει» και αμέσως μετά τέμνεται με την οδό 25^{ης} Μαρτίου δημιουργώντας μία ράμπα. Στο σημείο αυτό που ενώνονται οι οδοί προτείνουμε πλακόστρωση εκ νέου και τοποθέτηση ράμπας για άτομα με ειδικές ανάγκες.

Σημείο ένωσης οδών Παντάνασσα-25^{ης} Μαρτίου-Δημ. Βότση

Οδός Πατρέως: Στην οδό Πατρέως υπάρχει άλλη μία ιστορική σκάλα, σε αυτή τη περίπτωση δε μπορούσαμε να προτείνουμε τη δημιουργία ράμπας εφόσον δεν υπάρχει χώρος δίπλα στη σκάλα που να δίνει αυτή τη δυνατότητα. Βέβαια αλλάξαμε τους δύο υπαίθριους χώρους πριν και μετά τη σκάλα καθώς ήταν γεμάτοι χώμα και χαλίκια, καθόλου προσεγγμένοι και χωρίς κάποια πλακόστρωση. Στον υπαίθριο χώρο πριν τη σκάλα προτάθηκε η τοποθέτηση μιας μικρής εγκατάστασης (τουριστικό περίπτερο) με παγκάκια και ενημερωτικές πινακίδες για το μνημείο, για λόγους ξεκούρασης και πληροφόρησης. Στον υπαίθριο χώρο μετά τη σκάλα προτάθηκε απλή πλακόστρωση του δρόμου.

Οδός Ηφαίστου: Η Οδός Ηφαίστου μετά της ανασκαφές θα βρίσκεται ανάμεσα στα δύο μεγάλα κομμάτια του σταδίου. Αρχικά θα αποτελεί κομμάτι της διαδρομής με την ίδια πλακόστρωση όπως οι υπόλοιπες οδοί. Μετέπειτα όμως μπορεί είτε να λειτουργήσει ως γυάλινη διαδρομή για να αναδειχθεί το κομμάτι του μνημείου που βρίσκεται από κάτω, είτε να καταργηθεί ο δρόμος από τη πόλη για να γίνουν ανασκαφές.

Στην οδό Ηφαίστου υπάρχει μία καμάρα, ακριβώς κάτω από τη σκάλα της οδού Πατρέως, για να επιτρέψει τη διάβαση όλης της οδού. Σε αυτό το σημείο προτείνουμε να διαμορφωθεί η καμάρα με ενημερωτικές πινακίδες για το μνημείο και καθίσματα για τους ανθρώπους που θα επισκέπτονται το μνημείο.

Οδός Αλεξάνδρου Υψηλάντου: Η Οδός Αλεξάνδρου Υψηλάντου είναι παράλληλη της οδού Ηφαίστου και ταυτόχρονα είναι στο χαμηλότερο σημείο του αρχαιολογικού χώρου. Περνάει ανάμεσα από τη κύρια όψη της εκκλησίας Παντάνασσα και από την πλατεία που βρίσκεται μπροστά στην εκκλησία. Για τη πλατεία προτείνουμε τη αναδιαμόρφωση της για να αναδειχθεί το κομμάτι του ρωμαϊκού σταδίου που καλύπτει. Επιπλέον ο δρόμος αυτός ανήκει στο οδικό δίκτυο της πόλης, σε αντίθεση με τις υπόλοιπες οδούς του έργου που λειτουργούν ήδη ως πεζόδρομοι. Προτείνουμε να πλακοστρωθεί το τμήμα της οδού από το σημείο τομής με την οδό Πατρέως μέχρι το σημείο τομής με την οδό Γεροκωστοπούλου. Ο λόγος είναι πως δεν υπάρχει μεγάλη κίνηση οχημάτων σε αυτό το σημείο της οδού, επιπλέον μπορούν να καλύψουν τη λειτουργία του συγκεκριμένου κομματιού άλλοι δρόμοι. Βέβαια θα χρειαστούν μελέτες και η έγκριση της πόλης για να μπορέσει να εφαρμοστεί αυτή η πρόταση.

Κομβικά Σημεία: Κομβικό σημείο υπολογίζουμε κάθε διασταύρωση οδών του έργου, όπως για παράδειγμα τη διασταύρωση της οδού Γεροκωστοπούλου και της οδού Αλεξάνδρου Υψηλάντου και τη διασταύρωση της οδού Γεροκωστοπούλου και της οδού Ηφαίστου. Στα κομβικά σημεία η διαδρομή θα χωρίζεται και θα δημιουργούνται διακλαδώσεις ανάλογα με τη πορεία που θα θέλει να ακολουθήσει ο επισκέπτης.

Με την ολοκλήρωση των οδών διαλέξαμε τις παρακάτω δύο περιπτώσεις:

Κυρίως διαδρομή:

Εναλλακτική διαδρομή κατάλληλη για ΑΜΕΑ και ανθρώπους με κινητικές δυσκολίες:

ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Σε όλες τις οδούς προτείνουμε να δημιουργηθούν ποδηλατοδρόμοι για να ενισχύσουμε τη προσπάθεια του δήμου να ελαττώσει την ηχορύπανση. Επιπλέον είναι σημαντικό να επανέλθει στην Ελλάδα η χρήση του ποδηλάτου ως μέσω μεταφοράς. Ο λαός της χώρας μας αρνείται να κυκλοφορήσει στους δρόμους με ποδήλατο και όχι άδικα αφού δεν υπάρχουν δρόμοι κατάλληλη διαμορφωμένοι ώστε να τους παρέχουν ασφάλεια κατά τη διάρκεια της μεταφοράς με το ποδήλατο. Παρόλα αυτά το ποδήλατο δεν παύει να είναι ήπιο μέσο χωρίς ρύπανση. Θεωρούμε πως το ποδήλατο είναι ιδανικό μέσω μεταφοράς για τη πόλη της Πάτρας, διότι οι αποστάσεις είναι αρκετά μικρές για τη χρήση αυτοκινήτου, ακόμη έχουμε υπολογίσει ότι ο χρόνος που χρειάζεται για να μεταφερθεί κάποιος με ποδήλατο από τη περιοχή του ΤΕΙ στο κέντρο της πόλης δεν είναι πάνω από 30 λεπτά. Συμπεραίνουμε πως η επίτευξη της κατασκευής ποδηλατοδρόμων θα είναι ιδανική για το αστικό αυτό κέντρο.

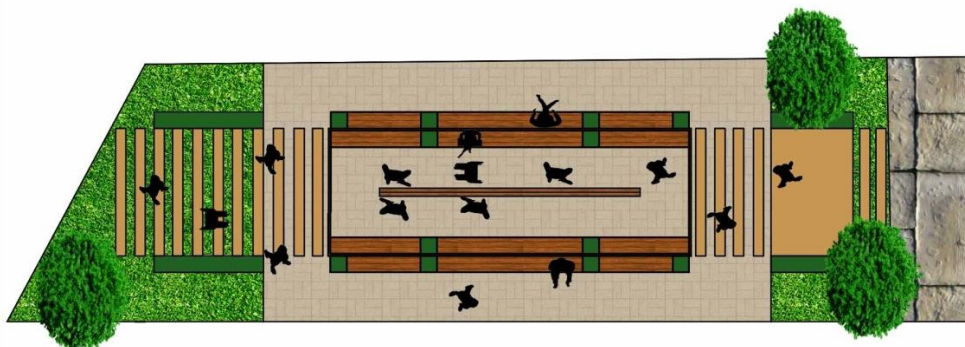
Για την ώρα οι πεζόδρομοι γύρω από τον αρχαιολογικό χώρο θεωρούμε πως είναι ιδανική περίπτωση για τη χρήση ποδηλάτου αφού οι χρήστες ποδηλάτων δεν θα ανησυχούν για την ασφάλεια τους σε αντίθεση με τους αυτοκινητόδρομους της πόλης.

Κατά την εκπόνηση του έργου είναι σημαντικό να γίνει εγκατάσταση κάδων απορριμμάτων και ανακύκλωσης στους χώρους όπου θα γίνουν επεμβάσεις αλλά και ενδιάμεσα . Είναι αναγκαίο να διατηρούμε οποιοδήποτε χώρο, πόσο μάλλον έναν αρχαιολογικό χώρο καθαρό. Η τοποθέτηση κάδων θα διευκολύνει την επιθυμία μας αυτή καθώς θα παρακινήσει τους πολίτες να χρησιμοποιούν τους κάδους, από το να πετάνε αυθαίρετα τα σκουπίδια τους στο αστικό περιβάλλον μολύνοντας το και ταυτόχρονα να δημιουργούν μια αντιαισθητική εικόνα. Επιπλέον η τοποθέτηση κάδων ανακύκλωσης θα ενίσχυση το έργο του κράτους και άλλων οργανισμών που έχουν στόχο να ευαισθητοποιήσουν τους πολίτες ώστε να ανακυκλώνουν συνειδητά.

Στο έργο λαμβάνεται υπόψη η τοποθέτηση καθισμάτων σε όλη την έκταση του έργου. Θέλουμε να δώσουμε την ευκαιρία στον επισκέπτη να περάσει ευχάριστα το χρόνο του κατά την επίσκεψη του. Δε θέλουμε να μοιάζει με κουραστικό αγώνα δρόμου. έτσι όλες οι πληροφορίες που θα πάρει για το Ρωμαϊκό Στάδιο θα μείνουν χαραγμένες στη μνήμη του σαν εμπειρίες ζωής, παρά σαν εγκυκλοπαιδικές γνώσεις.

ΑΝΑΝΕΩΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

Σκάλα στην οδό Πατρέως ανανέωση του αρχικού πατώματος.

Επάνω απεικονίζεται η περιοχή μετά την επέμβαση ενώ αριστερά απεικονίζεται η περιοχή πριν την επέμβαση.

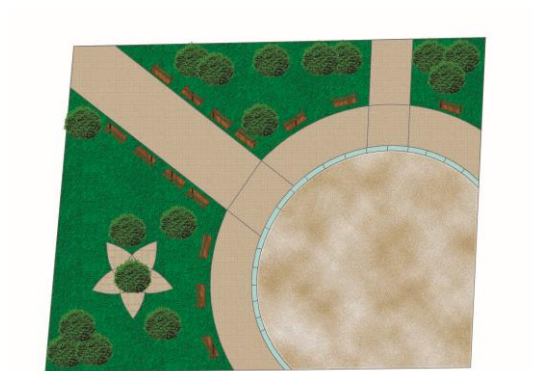
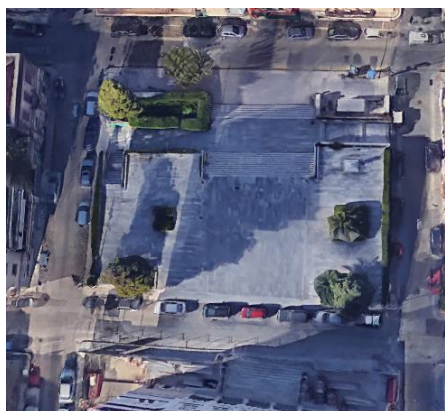
ΠΡΙΝ

Το κομμάτι αυτό του δρόμου πριν ανασχεδιαστεί έμοιαζε με δύσβατο χωματόδρομο δεν είχε πλακόστρωση ήταν γεμάτο χαλίκια και λακκούβες, από το σημείο αυτό της πόλης περνούν ελάχιστοι μόνο όσοι θέλουν να κατέβουν στο κέντρο γρήγορα από την οδό Πατρέως. Δεξιά και αριστερά είχε παλιά-σκουριασμένα σίδερα και η συνολική εικόνα του ήταν αντιαισθητική για τη περιοχή που πρέπει να αναδείξει.

ΜΕΤΑ

Το σημείο αυτό της διαδρομής έπιανε αρκετή έκταση έτσι ώστε να μας δώσει τη δυνατότητα να σχεδιάσουμε ένα μικρό κτίριο-exhibit. Η κατασκευή αυτή στη δεξιά και αριστερή πλευρά του στην εσωτερική και στην εξωτερική παρειά διαθέτει ξύλινα κάθισμα με ειδικό ξύλο για να μην βρέχεται και να μην σκουριάζει από τις βροχές της πόλης. Ακόμα στο εσωτερικό του κτιρίου τέρα από τα καθίσματα που βρίσκονται περιμετρικά στη μέση σχεδιάσαμε ένα ξύλινο τοίχιο στο οποίο σκοπεύουμε να τοποθετηθούν ενημερωτικές πινακίδες για το μνημείο. Στην έκταση αυτή σχεδιάστηκαν ακόμη πράσινες περιοχές, σημεία για κάδους απορριμμάτων, ένα τμήμα πλακοστρωμένο για να κινούνται με ευκολία οι επισκέπτες γύρω από το κτίριο. Τελευταίο στοιχείο και όχι απαραίτητο είναι η διάβαση από πλακόστρωση με πιο ανοιχτόχρωμα χρώματα για να δείχνει η κεντρική πορεία της διαδρομής.

Πλατεία μπροστά από την εκκλησία Παντάνασσα.

Αριστερά η κατάσταση της πλατείας πριν την επέμβαση – Δεξιά η πλατεία μετά την επέμβαση

ΠΡΙΝ

Η πλατεία μπροστά από την εκκλησία Παντάνασσα είναι από τις απομονωμένες πλατειές της πόλης καθώς η πλατεία Γεωργίου και η πλατεία Όλγας έλκουν τους πολίτες λόγω των μαγαζιών που υπάρχουν γύρω τους. Αποτελεί μία τυπική πλατεία με παγκάκια, δεν έχει αρκετό πράσινο όπως η πλατεία Όλγας ενώ σε διάφορα σημεία της υπάρχουν λέξεις-ζωγραφιές με σπρέι, τα λεγόμενα graffiti. Στη πλατεία συχνάζουν σπάνια παρέες εφήβων και φοιτητών που κάνουν skateboard (άθλημα στο οποίο ισορροπείς πάνω σε σανίδα με ρόδες κάνοντας διάφορες φιγούρες χωρίς να πέσεις)

Το αρνητικό της πλατείας σε σχέση με το έργο που εξελίσσεται είναι πως η γωνία της στις οδούς Πατρέως και Αλεξάνδρου Υψηλάντου καλύπτει τμήμα του αρχαίου ρωμαϊκού μνημείου. Πόρισμα αυτού είναι πως η πλατεία χρειάζεται ανασχεδιασμό.

ΜΕΤΑ

Πρώτα καταργήσαμε το ήδη υπάρχον δάπεδο της πλατείας και κάναμε ανασκαφή στη γωνία που καλύπτει το μνημείο, τα δύο δέντρα που υπάρχουν εκεί δεν έχουμε σκοπό να τα ξεριζώσουμε αλλά να τα διατηρήσουμε και να τα τοποθετήσουμε ξανά στην ανανεωμένη πλατεία. Στη γωνία που θα αναδειχθεί το μνημείο θα τοποθετηθεί γυάλινη ανθεκτική περίφραξη (Plexiglas) για να μπορούν να φαίνονται με ευκολία τα αρχαία, περιμετρικά της περίφραξης σχεδιάσαμε επιστρωμένο μονοπάτι με καθίσματα σε όλη την έκταση του και πίσω από αυτό βάλουμε στο μεγαλύτερο κομμάτι της πλατείας γκαζόν και δέντρα. Το κυρίως μονοπάτι τέμνει άλλες δύο διαδρομές η πρώτη ξεκινάει από την αντίθετη γωνία από αυτή του μνημείου, η δεύτερη ξεκινάει από τη κάτω πλευρά της πλατείας δίπλα στην οδό Πατρέως. Στα δύο σημεία τομής στο μονοπάτι εφαρμόζουμε την ιδέα να αντιγράψουμε δύο ρωμαϊκά ψηφιδωτά από το αρχαιολογικό μουσείο της πόλης. Τέλος στην αριστερή γωνία της πλατείας όπως φαίνεται στην εικόνα σχεδιάσαμε ένα πιο ήρεμο σημείο για τη πλατεία με πλακόστρωση σε σχήμα λουλουδιού όπου στο κέντρο του δεσπόζει ένα δέντρο.

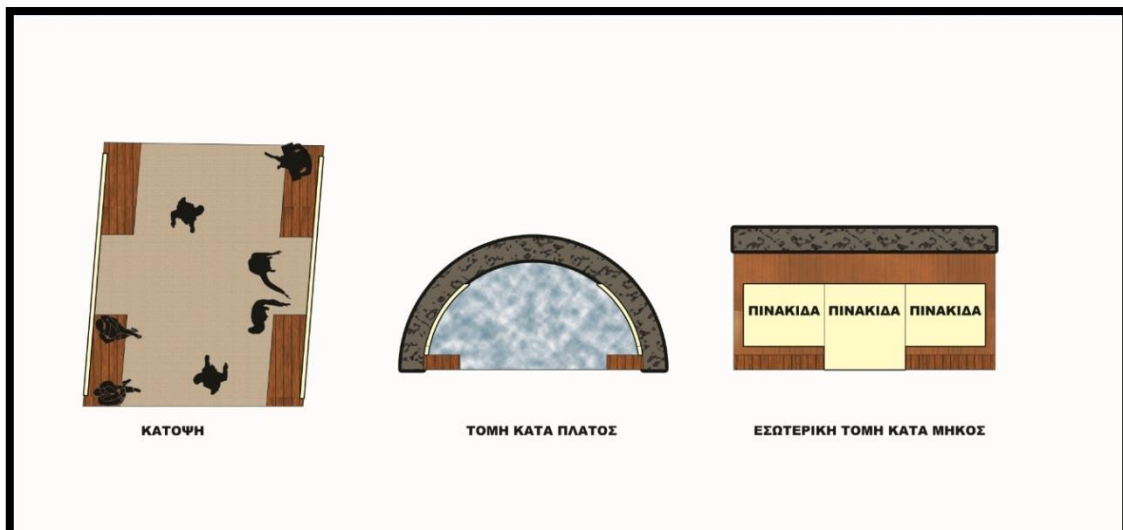
Καμάρα κάτω από τη σκάλα στην οδό Πάτρεως.

ΠΡΙΝ

Το κομμάτι της πόλης κοντά στην οδό Πατρέως είναι αρκετά παραμελημένο σε σχέση με την υπόλοιπη πόλη, με αποτέλεσμα να επηρεάζεται και η καμάρα κάτω από τη σκάλα στην οδό Πατρέως. Οι τοίχοι της καμάρας είναι πολυκαιρισμένοι γεμάτοι υγρασία, σε μερικά σημεία έχουν αναπτυχθεί μικροοργανισμοί και βρύα. Αποφασίσαμε να συμπεριλάβουμε τη καμάρα στο έργο πρώτον επειδή βρίσκεται μέσα στα όρια της περιοχής που μας αφορά και δεύτερον επειδή είναι ένα λεπτό χαρακτηριστικό της πόλης που θα μπορούσε να παίζει το ρόλο του για να την ομορφύνει αντί να “εξαφανίζεται” μέσα σε αυτή.

ΜΕΤΑ

Την ανάδειξη των αλλαγών σε αυτή τη περίπτωση την επιχειρήσαμε με μία κάτοψη και δύο τομές, η τομή κατά πλάτος δείχνει το εσωτερικό της καμάρας εάν απλά θες να τη διασχίσεις ενώ η τομή κατά μήκος δείχνει το εσωτερικό την καμάρας εάν κάποιος θέλει να σταματήσει να μελετήσει τις ενημερωτικές πινακίδες. Στα τρία σχέδια φαίνονται τα καθίσματα, από ξύλο κατάλληλο για να αντέχει στην υγρασία, τα καθίσματα θα μπορούν να φιλοξενούν ανθρώπους που θέλουν να ξεκουραστούν και η καμάρα λειτουργεί ως προστασία για τους ανθρώπους που θα τύχει να βρίσκονται έξω στη πόλη την ώρα βροχής.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Με το πέρας της παρούσας εργασίας θέλουμε να αφήσουμε το στίγμα μας στη μεγάλη προσπάθεια της χώρας να επαναφέρει στη ζωή την πολιτιστική μας κληρονομιά. Με τη βοήθεια του Υπουργείου Πολιτισμού και όλων των ατόμων στους διάφορους τομείς, όπως και τον δικό μας τομέα των ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΤΕ με ειδικότητα τη ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΗ ΚΤΙΡΙΩΝ, αυτές οι προσπάθειες έχουν αρχίσει και παίρνουν μορφή. Από το Ξανασκέψου την Αθήνα (Rethink Athens) μέχρι τη παραλία της Θεσσαλονίκης, στον Ανάβατο της Χίου και τη Νικόπολη και από εκεί εδώ στη Πάτρα, παντού σε όλη την έκταση της Ελλάδας χιλιάδες άτομα βήμα προς βήμα δίνουν ζωή σε όλα αυτά τα ιστορικά μνημεία.

Η δική μας εργασία με επίκεντρο τα Ρωμαϊκά Μνημεία της Πάτρας στοχεύει να ευαισθητοποιήσει τους πολίτες της Πάτρας και γενικότερα της Ελλάδας, ώστε να αποδεχτούν τα μνημεία αυτά ως κληρονομιά τους. Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα να τα προστατεύουν και να τα σέβονται. Απαραίτητη θεωρείται η ανάπλαση του αστικού κέντρου γύρω από το Ρωμαϊκό Στάδιο, δημιουργήσαμε χώρους λειτουργικούς που συμπεριφέρονται στο μνημείο σα να είναι πυρήνας. Χώρους γεμάτους ζωή που σέβονται τον πολίτη και το περιβάλλον. Επιθυμούμε όλοι οι καινούργιοι και ανανεωμένοι χώροι μαζί με το Ρωμαϊκό Στάδιο να λειτουργούν, σε συνδυασμό με τη περιοχή του Ρωμαϊκού Ωδείου της Άνω Πόλης, ως ένας ζωντανός οργανισμός με τη καρδιά του να χτυπάει για πολλά χρόνια στο μέλλον.

Η προσπάθεια μας μαζί με όλες τις προσπάθειες που γίνονται στην Ελλάδα, έχουν στόχο να ανεβάσουν το επίπεδο της χώρας, να αναδείξει τη κληρονομιά της, να ενισχύσει τον τουριστικό της χαρακτήρα. Σημαντικό είναι θα μπορούμε να προστατέψουμε τα ιστορικά μας μνημεία με όλη τη σημασία τους.

Εν κατακλείδι θα βελτιωθεί η ποιότητα ζωής των πολιτών, αφού θα ζούνε σε νέα αστικά κέντρα με αρκετό πράσινο και πάρκα. Μιλάμε για πόλεις που θα συνδυάζουν τον ιστορικό χαρακτήρα της χώρας με την ανάπαυση, την άσκηση και τη μόρφωση. Πόλεις που θα ενώνουν τις καθημερινές δραστηριότητες του ανθρώπου σε ένα σύνολο, όπου κάθε μία δραστηριότητα από αυτές θα αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι αυτού.

Μετά από αυτό το συλλογικό μας έργο επιλέγουμε να κλείσουμε το κείμενο της εργασίας μας με την ακόλουθη φράση:

“Μη ρωτάς τι μπορεί να κάνει η χώρα σου για σένα. Ρώτα τι μπορείς να κάνεις εσύ για τη χώρα σου”

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ!

ΠΗΓΕΣ

Υπουργείο Πολιτισμού στην Αττική (Ministry of Culture)

Βικιπαίδεια

Construction Fact Sheet-Museum of Acropolis

Google Maps

[https://www.youtube.com/watch?v= 8ΥpgX4-k6I](https://www.youtube.com/watch?v=8ΥpgX4-k6I)

<http://www.kapodistrias.info/voulgaris-stamatis>

<http://www.lifo.gr/mag/features/2438>

<http://www.theacropolismuseum.gr/>

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Google Earth

AutoCAD

Photoshop

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Χ.Θ.ΜΠΟΥΡΑΣ-ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ Α ΚΑΙ Β ΤΟΜΟΣ

ΣΗΛΙΑ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ- Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ

Περιοδικά ΔΟΜΕΣ

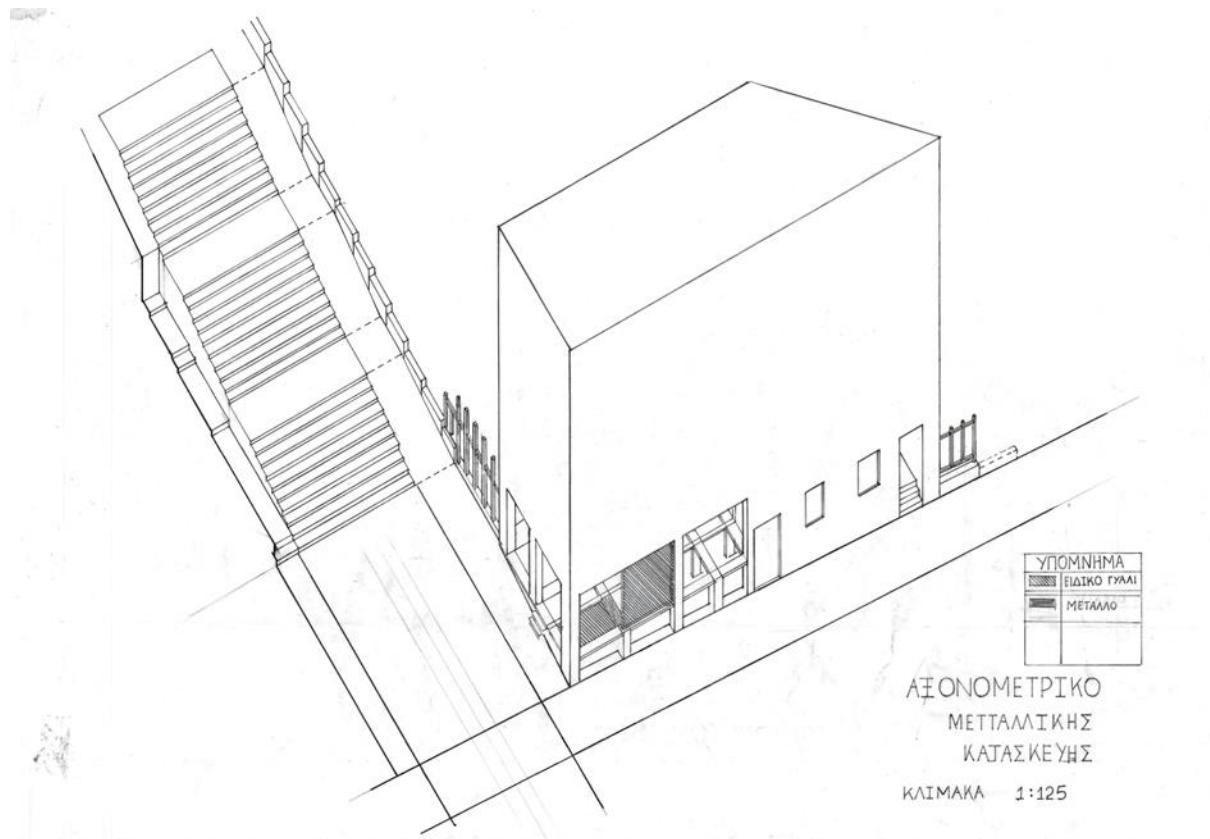
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΟΛΩΝ-ΤΜΗΜΑ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ Α.Π.Θ. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2004

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ- ΡΟΜΠΕΡΤ ΦΥΡΝΩ ΤΖΟΡΝΤΑΝ

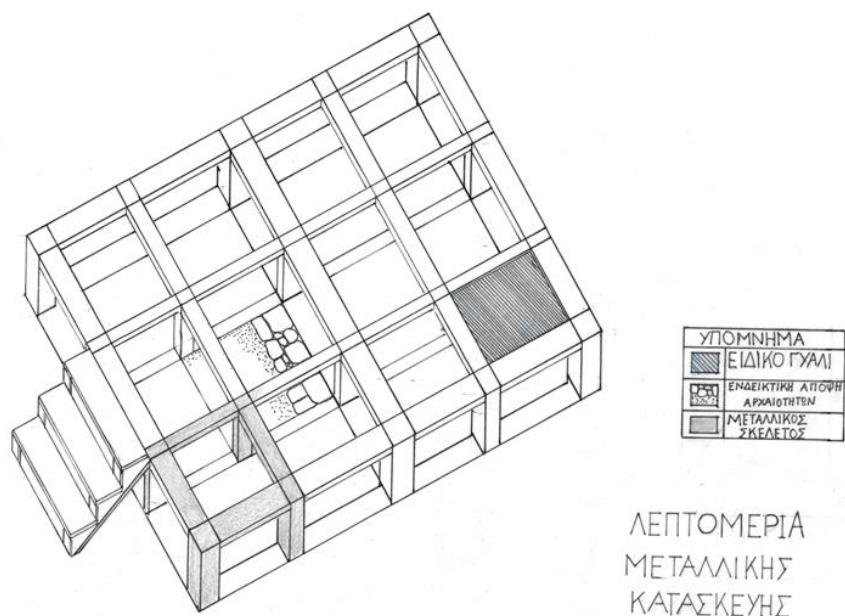
101 ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΠΟΥ ΕΜΑΘΑ ΣΤΗ ΣΧΟΛΗ ΤΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ-MATTHEW
FREDERICK

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ-ΕΠΙΠΛΕΟΝ ΣΧΕΔΙΑ

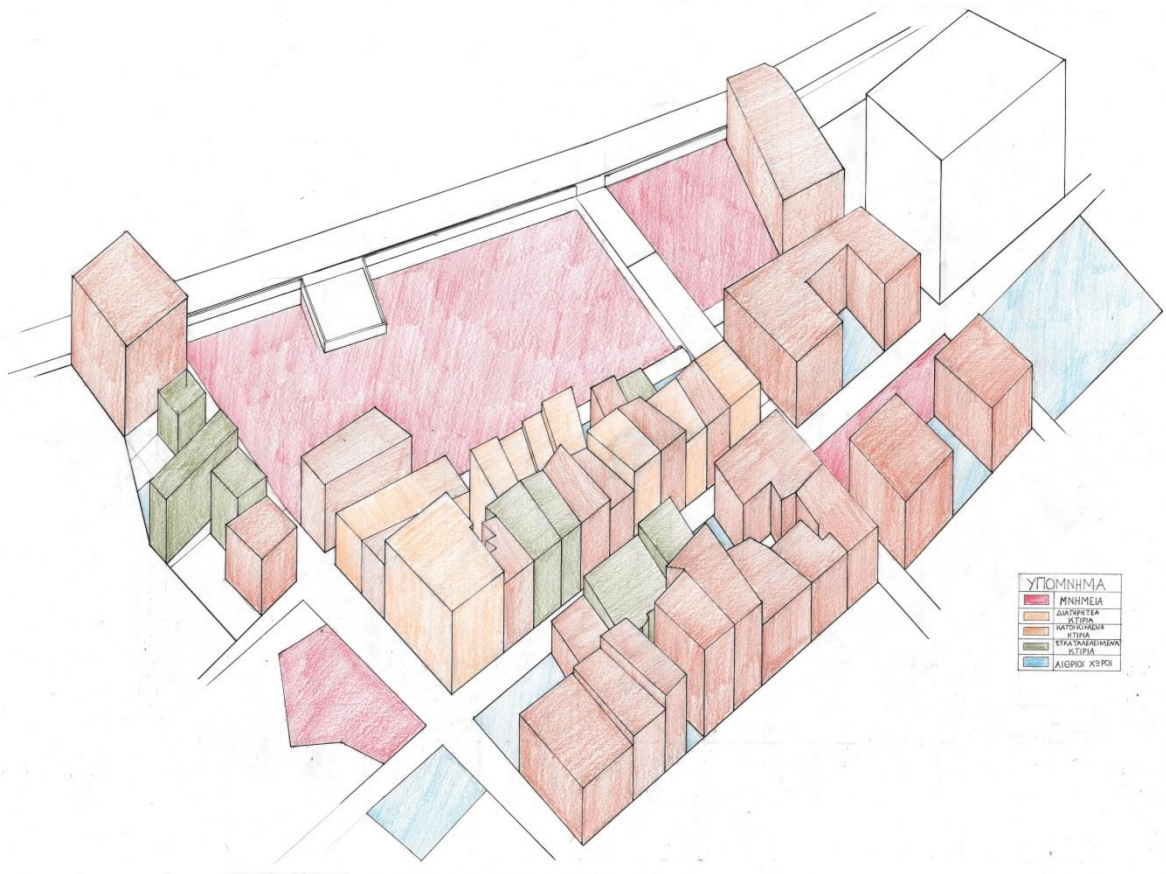
ΑΞΟΝΟΜΕΤΡΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ-ΠΡΟΤΑΣΗ ΣΕ ΚΤΙΡΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΓΥΑΛΙΝΗ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ

ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΑ ΤΗΣ ΓΥΑΛΙΝΗΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ

ΑΞΟΝΟΜΕΤΡΙΚΟ ΑΣΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΡΩΜΑΪΚΟΥ ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟΥ-ΣΤΑΔΙΟΥ

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

